Leto III., štev. 242 V Ljubljani, četrtek dne 12. oktobra 1922 Poštnina pavšalirana. Posamezna štev. stane 1 Din

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane mesečno 10— Din
za inozemstvo 20— »
Oglasi po tarifu.
Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/I
Telefon št. 72.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Upravništvo:
Ljubljana, Prešernova ul. št. 54. Telef. št. 36
Podružnice:
Maribor, Barvarska ulica št. 1. Tel. št. 22.
Celje, Aleksandr. cesta
Račun pri poštn. čekov. zavodu štev. 11.842.

Ljubljana, 11. oktobra.

Današnja seja glavnega odbora in parlamentarnega kluba demokratske stranke je končala s sijajno manifestacijo edinstva stranke. Voditelja jugoslovanske demokracije gospoda Davidović in Pribičević sta se na zboru odrekla besedi, da s tem pred vso javnostjo dokumentirata, da je njima interes države suprema lex in zato v danem položaju edinstvo demokratske stranke glavna stvar. Poslanci in delegati so pri tem širokogrudnem činu vzhičeno pozdravljali svoja voditelja ter z burnim pritrjevanjem manifestirali za veliko idejo jugoslovanske demokracije, katere nositelj je mogočna demokratska stranka.

Jutri dopoldne bo odglasovana v duhu današnjega zborovanja sestavljena resolucija, ki bo poudarjala neomajano stališče demokratske stranke, ki ga zavzema proti reviziji vidovdanske ustave, dokler ne pokaže potrebe po reviziji praktično njeno uveljavljenje z izvršilnimi zakoni. Demokratska stranka hoče sodelovati pri vsaki akciji, ki je na podlagi vidovdanske ustave posvečena ureditvi razmer na Hrvatskem. To zadevo smatra zbor stranke za eno najresnejših potreb države. Resolucija še posebej poudarja soglasno voljo, da se obdrži popolno edinstvo stranke kot to zahteva državni interes.

Politično nebo je razčiščeno in črni oblaki nad usodo naše mlade države, ki potrebuje danes za svojo notranjo konsolidacijo pred vsem rešitve najnujnejših krušnih vprašanj, so razpršeni. Satansko je bilo delo neštetih neprijateljev demokratske stranke, sovražnikov urejenih razmer v državi ter protidržavnih elementov, ki so zadnje mesece ves svoj napor posvetili razbitju demokratske stranke ter s tem strmoglavljenju vlade. S kako slastjo in škodoželjnostjo je časopisje vseh kalibrov bruhalo med svet vesti o nesoglasju med Davidovićem in Pribičevićem. V Sloveniji je edinole «Jutro» obvarovalo čisto mirno kri. Klerikalci so porabili posebno veliko črnila za mastne črke, ki so dan za dnevom oznanjali svetu razkol v demokratski stranki ter konec režima. «Slovenski Narod» ga je ob popoldnevih pridno podpiral z bajkami o krvavem dvoboju med Davidovićem in Pribičevićem ter o preokretu v naši državni politiki. Ni čuda, da se je tudi malih naših političnih «pilpogačic» lotil delirij, spremljan od bolestnih vizij, ki so tvorile edino podlago za načrte političnih avantur. Že danes se jim je obesil nos, jutri pa bodo hodili s povešeno glavo.

Vsi, ki so računali na razcep demokratske stranke iz te ali one špekulacije, so pili na medvedovo kožo. Sedaj pride maček.

Kraljica odpotovala v Bukarešto

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Nocoj je odpotovala kraljica s knezom Pavlom s posebno ladjo proti Bukarešti, kjer se udeleži kraljevega kronanja. Kralj Aleksander ju je spremljal do Oršove, odkoder se je povrnil v Beograd. V par dneh odpotuje tudi on v Bukarešto.

Uspešne intervencije v korist Ljubljane

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Podpredsednik JDS. g. Josip Turk, ki se je udeležil seje glavnega odbora demokratske stranke, je danes interveniral pri ministru za notranje stvari radi potrditve sklepov ljubljanskega občinskega sveta glede ureditve klavnice in naprave hladilnice. Istotako je interveniral radi ustanovitve nove 8-razredne dekliške šole na Ledini. Minister za notranje stvari je g. Turku zagotovil potrditev gori omenjenih sklepov občinskega sveta. Minister za poljedelstvo in finančni minister sta g. Turku na njegovo intervencijo obljubila pomoč in pol pol milijona kron za kritje dolgov žrebčarne na Selu.

NOVA BANČNA AFERA V TRSTU.

Trst, 11. oktobra. (Izv.) Kakor poročajo listi, je pobegnil iz Trsta ravnatelj hranilnice «Cassa di Risparnio Federale», ker je brez dovoljenja upravnega sveta spekuliral na borzi ter imel pri tem precejšnje izgube. Ta hranilnica se je ustanovila leta 1909 s hrvatskim kapitalom. (Hrv. stediona).

Ravnatelj Berković je spekuliral na padec dinarja ter pri tem prevzel obveznosti, ki bi jih moral poravnati do 30. t. m. V soboto pa je izginil iz Trsta.

Upravni svet zavoda je sklenil ovaditi Berkovića državnemu pravdniku.

V Beogradu dosežen popoln sporazum

DAVIDOVIĆ IN PRIBIČEVIĆ SE ODREKATA BESEDI. - BURNE OVACIJE OBEMA VODITELJEMA. — POSREDOVALNI GOVOR DR. KRAMERJA.

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Današnja seja glavnega odbora in parlamentarnega kluba demokratske stranke je potekla mnogo mirneje, kakor se je pričakovalo. Razni govorniki so poudarjali, da je bila taktična pogreška, da so nekateri demokratski poslanci šli v Zagreb. Udeležnik zagrebškega kongresa posl. Kučić je izjavil v svojem govoru neomajno zvestobo ustavi in obsodil odločno vsaktero gonjo proti demokratski stranki. Poudarjal je, da je bil v Zagrebu, samo da pokaže dobro voljo Hrvatom in da kritizira upravne napake. Posl. Angjelinović je odločno obsodil akcijo posl. Angjelića, katerega neresni pogovori z Radićem kompromitirajo stranko.

Globok vtis je napravil nastop dr. Kramerja, ki je govoril v imenu vseh demokratskih organizacij v Sloveniji. Poudarjal je, kako so nasprotniki stranke zlorabljali kongres in kako so zlasti v Sloveniji zagnali krik o razpadu demokratske stranke; dočim dobro vemo in brez pridržka verjamemo Davidoviću in Pribičeviću, da sta ostra nasprotnika revizije ustave, so se udeleženiki zagrebškega kongresa iz Slovenije zvezali z narodnimi socijalisti z geslom, ki ne pomenja nič drugega kot revizijo ustave. **Kljub temu pa slovenski demokrati ne smatrajo, da so poklicani, biti sodniki gospodu Davidoviću in izrekati njemu neugodno kritiko, kajti oni ga spoštujejo kot voditelja stranke in mu verjamejo brezpogojno, da so njegovi motivi bili čisti.** Treba pa je izreči odločno izjavo neomajne vernosti ustavi in ustavo tudi dosledno izvesti.

Popoldne je debata tako dozorela, da se je pojavila misel, da bo najlepša manifestacija edinstva stranke, če se gospoda Davidović in Pribičević, med katerima hoče škodoželjna javnost videti nekak dvoboj, sploh odrečeta besedi, da s tem najbolje dementirata mnenje, da si imata glede taktike delati bistvene očitke. **Gosp. Davidović je nato izjavil, da ni imel nobenega posebnega nasprotstva z gosp. Pribičevićem, nakar se je tudi gosp. Pribičević odpovedal besedi, zatrjujoč svoje spoštovanje Davidoviću in želeč, da vsa debata odpade, če se najde primerna formula za resolucijo, katero bi klub in glavni odbor stranke sprejela soglasno.**

Nepopisno navdušenje je sledilo tema izjavama. Skupščinska zbornica je odmevala oduševljenih vzklikov in burnega ploskanja. Zborovalci so vstali, zapustili svoje prostore in se zgrnili pred govorniškima tribunama, kjer so viharno pozdravljali oba voditelja stranke in jima prirejali vedno nove ovacije.

Predsednik je sejo za par minut prekinil, po zopetni otvoritvi pa se je takoj izvolil odsek za sestavo resolucije. Odsek se je podal takoj na delo, ki ni bilo težko, ker je dvadnevna razprava dovoljno razčistila situacijo. Sestavljena je bila **resolucija, na katero so pristali vsi člani, tudi gosp. Davidović in Pribičević.**

Pozno zvečer je dr. Krstelj zopet otvoril plenarno sejo, na kateri pa se je resolucija samo prečitala. Sklepalo se bo o njej na jutrišnji seji, ki se začne ob 9. dopoldne.

Na današnji seji glavnega odbora je vobče prevladovalo mnenje, da je rešitev uradniškega in prometnega vprašanja ter protidraginjske akcije mnogo važnejša kot državnopravna vprašanja in pa zagrebški kongres.

Vsi delegati manifestirajo za edinstvo stranke

O RAZDORU NE MORE BITI GOVORA!

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Skupna seja kluba demokratskih poslancev in članov glavnega odbora stranke se je danes dopoldne nadaljevala. Pred pričetkom debate se je razpravljalo o vprašanju, ali naj bodo seje javne ali tajne, ker so se nekateri govorniki pritožili, da je časopisje napačno poročalo o njihovih govorih. Sklenjeno je bilo soglasno, da bo predsedništvo izdajalo uradna poročila, za vsa druga pa odgovarjajo listi sami.

Stališče Bosancev.

Danes je govoril najprej sarajevski delegat Milan Čuković, ki je podal sliko boja demokratske stranke v Bosni. Stranki je združitev z bivšimi srbskimi opozicionalci mnogo škodovala, ker se je v Bosni splošno identificiralo radikale s Srbijanci. Nato je govornik naglašal, da so bili bosanski demokrati že od početka proti sestanku v Ilidžah, ki je bil sklican samo v svrho sejanja razdora med demokrati. Iz istega vzroka so bili tudi proti zagrebškemu kongresu. Bosanski demokrati so namreč za stabilnost državne politike. Sarajevska organizacija se ne strinja z nastopom Ljube Davidovića v Zagrebu.

Zagrebški delegat o zagrebškem kongresu.

Predsednik demokratske stranke v Zagrebu, dr. Ljubomir Tomašić je uvodoma pozdravil miren način diskusije, nakar se je obširno bavil z zagrebškim kongresom. Kongres je stremel samo za tem, da bi se razbila demokratska stranka. In ravno zato je napravila Davidovičeva udeležba na kongresu tem poraznejši vtis na zagrebške demokrate. Zagrebški kongres ni bil čisto nič impozantnejši od onega, ki ga je priredila demokratska stranka, ko je prišel v Zagreb Draškovič. Govornik apelira na vse, naj čuvajo edinstvo stranke (Odobravanje) in naj prenehajo s streljanjem iz zaledja.

Slovenski govornik.

Dr. Albert Kramer je govoril imenom slovenske organizacije demokratske stranke. Naglašal je, da slovenski delegati niso prišli, da komu sodijo in zato tudi ne bodo sodili Davidovića. Slovenski demokrati so dobili pri volitvah sicer samo 14.000 glasov, zato pa so preprečili, da bi bili klerikalci v Sloveniji tako močni, kakor so Radićevci na Hrvatskem. Priznava, da je Davidovič pomirljivo deloval na zagrebškem kongresu, toda na ta kongres so šli samo oni ljudje, ki so nas dve leti napadali, ker se nismo združili z radikali, nego z bivšo srbsko opozicijo. Ko so se vrnili iz Zagreba, so pa rekli: «Sedaj smo vam iztrgali predsednika!» Efekt zagrebškega kongresa pomeni oslabitev demokratske stranke in zato je treba dvigniti moralo in čuvati edinstvo, ki temelji na vidovdanski ustavi.

Govornika Primorja in Južne Srbije.

Posl. Kučič iz Primorja je naglašal, da morejo hrvatsko vprašanje rešiti samo Srbijanci. Odobrava sodelovanje na zagrebškem kongresu, čegar resolucija je bila dobra, izjavlja pa se tudi proti razcepitvi stranke. Napada «Tribunaše», ki zavzemajo napram reškemu vprašanju pogubonosno stališče.

Gligorije Anastazijevič iz Južne Srbije izraža obžalovanje, da Davidovič ni hotel razložiti svoje akcije. Revizija naj se izvede samo v smeri naše administracije. Ni niti za pohvalo niti za obsodbo nobenega izmed političnih voditeljev, zahteva pa čuvanje edinstva stranke. Pobija izvajanja posl. Šumenkoviča in govori proti tendencam zagrebškega kongresa.

Dopoldanska seja je bila zaključena ob pol 13. uri.

POPOLDANSKA SEJA.

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Popoldanska seja glavnega odbora in parlamentarnega kluba se je začela ob 5. uri. Udeležba je bila še vedno polnoštevilna in nikjer ni bilo opažati utrujenosti. Govorili so v prvi vrsti zastopniki srbijanskih in vojvodinskih okrožij. Govorniki so stali vsi že pod vtisom včerajšnjega in današnjega dopoldanskega zborovanja, vsa izvajanja so zato izzvenela v zahtevo, da se mora edinstvo stranke na vsak način ohraniti, a tudi, da v današnjih razmerah ni oportuno se spuščati v kake eksperimente z revizijo ustave. Ko je padel zato predlog, naj se odrečeta besedi gg. Davidović in Pribičević, sta obadva voditelja ustregla vsem navzočim, ko sta ugodila tej želji. Burno odobravanje je sledilo njunim izjavam.

Bil je nato izvoljen odsek, ki je dobil nalogo, da sestavi in predloži zboru resolucijo. V odsek so bili izvoljeni gg. Voja Marinković, dr. Kramer, dr. Krstelj dr. Grisogono, Pečič in Masič. Predsednik je prekinil sejo in jo otvoril šele zvečer ob 22. uri, ko je odsek izvršil svojo nalogo. Zaradi pozne ure pa je bila resolucija samo prečitana; sklepalo se bo o njej jutri.

Sporazumna resolucija

ZA UREDITEV RAZMER NA HRVATSKEM IN PROTI TAKOJŠNJI REVIZIJI USTAVE.

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Resolucija, ki jo je sestavil v to izbrani odsek glavnega odbora demokratske stranke in na katero sta pristala tudi gg. Davidović in Pribičević, se glasi:

«1.) Poslanski klub in glavni odbor demokratske stranke sta na svojih sejah dne 10. in 11. oktobra t. l. vzela v pretres vprašanje razmer na Hrvatskem, ki je bilo glavni predmet razprave, ter se je ugotovilo sledeče: **Poslanski klub in glavni odbor izjavljata, da je bila ureditev razmer na Hrvatskem vedno najiskrenejša in najtoplejša želja in briga demokratske stranke, in sicer kot ena od najresnejših potreb naše države. Za delo v tej smeri sta poslanski klub in glavni odbor določila to - le direktivo: Demokratska stranka je kakor dosedaj pripravljena, da sodeluje pri vsaki akciji v tem smislu in da ni naperjena proti državi in narodnemu edinstvu, niti proti programu stranke in posebno ne proti jugoslovanski ideologiji tega programa. Razen tega poslanski klub in glavni odbor — enako kakor na kongresu stranke v prošlem letu — izjavljata, da mora biti notranja politika demokratske stranke usmerjena na to, da se vidovdanska ustava izvede do konca ter se izjavlja proti vsakemu poskusu, da se revidira in izpremeni prej, kakor bi se s potrebnimi zakoni uveljavila in bi se v dejanju mogla videti vrednost njenih odredb. V tem cilju more demokratska stranka kooperirati z vsako stranko, ki bo v tem pogledu zavzela isto stališče.**

2.) Poslanski klub in glavni odbor konstatirata, da je soglasna volja vse stranke, da se obdrži popolno edinstvo stranke, ker zahteva to državni interes.

Pobuna grškega vojaštva v Odrinu

VSTAJO SO POVZROČILI BOLJŠEVIKI IN TURŠKI AGENTI. — VELIKI IZGREDI VOJAŠTVA. — PREBIVALCI BEŽE.

Atene, 11. oktobra. (Izv.) **Listi poročajo, da se je vojaška posadka v Odrinu pod vplivom turških in boljševiških agentov pobunila, odstavila oficirje in izvolila vojaške sovjete. Vlada je dirigirala v Odrin dva zanesljiva polka, da vstajo zadušita.**

Berlin, 11. oktobra. (Izv.) Iz Aten javljajo: **Grške čete v Odrinu so se pobunile. Plenijo trgovine ter trpinčijo častnike, od katerih so jih nekaj tudi pomorili. Vojaki korakajo z rdečimi zastavami po mestu ter prepevajo komunistične pesmi.**

Po vesteh iz Sofije je mnogo prebivalstva iz Zapadne Tracije prekoračilo bolgarsko mejo, da se izognejo grških vojakov. Med begunci niso samo Bolgari, temveč tudi Turki, Židi in Grki. Bolgarska vlada ne ve, kam naj spravi vse te begunce.

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Iz Sofije poročajo, da je izbruhnila v Odrinu vstaja, ki nosi vseskozi boljševiško obeležje.

Pobuni so se pridružili vsi vojaški oddelki iz Odrina in baje tudi iz ostale Tracije; med vstaši se nahaja več sovjetskih in turških emisarjev. Vojaki vprizarjajo velike izgrede. Prebivalstvo Odrina in okolice beži deloma v smeri proti Carigradu, največ pa preko bolgarske meje. Železniški promet preko Odrina je ukinjen.

Neuspeh mobilizacije na Grškem.

Atene, 11. oktobra. (Izv.) Proglasitev obsednega stanja je imela namen, da se čim izdatnejše izvrši mobilizacija v obrambo Tracije. Mobilizacija pa kljub temu ni uspela; odzvalo se je komaj polovica poklicanih.

Sporazum v Mudaniji podpisan

GRKI MORAJO IZPRAZNITI TRACIJO V DVEH TEDNIH.

London, 11. oktobra. (Izv.) *Sinoči je bil po večurni seji, ki je morala biti ponovno prekinjena, dosežen na konferenci v Mudaniji sporazum, na katerega so pristali tudi grški in turški zastopniki. Protokol o sporazumu je bil še sinoči podpisan.*

Pariz, 11. oktobra. (Izv.) Agence Havas javlja iz Carigrada: V Mudaniji podpisani protokol vsebuje določbo, da morajo Grki izprazniti Tracijo v 14 dneh. Izmet paša je obljubil, da bo nemudoma poročal angorski vladi in zahteval tudi takojšen odgovor. Grška delegacija je izjavila, da sprejme predloge zaveznikov s pridržkom, da se rok za izpraznitev Tracije podaljša in da se obdrži leta 1914 določena meja ob Marici. Popustljivost Grkov je napravila na vse delegate ugoden vtis.

Venizelos bo posredoval v Beogradu in Bukarešti.

Atene, 11. oktobra. (Izv.) Vlada je pooblastila Venizelosa za pooblaščenega zastopnika Grške. Venizelos se nahaja še v Parizu, a se vrne v par dneh v Atene. Spotoma se bo ustavil v Beogradu in Bukarešti, kjer bo skušal doseči, da bosta Jugoslavija in Rumunija vsaj s svojim glasom in vplivom pomagali pri mirovnih pogajanjih.

Pašić se pogaja s Protićem

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) *Danes je Ljuba Jovanović konferiral s Stojanom Protićem. Ta njegov razgovor se spravlja v zvezo s sestankom radikalnega kluba, ki se bo vršil jutri. Popoldne je g. Jovanović referiral Pašiću in Trifkoviću o svojem razgovoru s Protićem.*

Resnica o svinjski aferi

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Tvrdka je izšla naredba o povišanju izvozne carine, pogodbo za nakup in prodajo prešičev z mestom Prago. Pogodba se je glasila na 28.000 prešičev. Sklicujoč se na odredbo novega carinskega zakona, da se tvrdki dovoli izvozna tarifa še po starih določilih, je tvrdka zahtevala, da se jej dovoli izvoz po starih cenah. Finančno ministrstvo bo poizvedovalo v koliko so bili prešiči nakupljeni še pred carinskimi poviški. Tvrdka je ponudila 20 vagonov masti po polovični dnevni ceni kot carinsko kompenzacijo za povišano izvozno carino, finančni minister pa je že 5. t. m. to prošnjo odbil. Gonja konkurenčnih podjetij je povzročila, da so zašle v javnost vesti, ki so popolnoma neosnovane.

SULTAN ODSTOPIL.

London, 11. oktobra. (Izv.) Kakor javlja «Morning Post», je sultan končnoveljavno ponudil svojo demisijo. Velika narodna skupščina je sklenila sprejeti demisijo.

Avstrija odobrava ženevski sporazum

Dunaj, 11. oktobra. (Izv.) Zvezni kancelar dr. Seipel je danes v parlamentarnem odboru za zunanje posle poročal o ženevskih dogovorih. Poudarjal je potrebo, naj se sprejmejo Avstriji v Ženevi naloženi pogoji glede nadzorstva in naj se vladi da potrebno pooblastilo ako želi narodna skupščina, da se Avstrija sanira. Krščanski socialci in Velenemci so bili z izvajanji dr. Seipla zadovoljni, dočim je socialnodemokratski govornik predlagal naj — državnemu kancelarju in zunanjemu ministru izreče nezaupanje, ker sta v Ženevi spravila v nevarnost suverenost in neodvisnost republike in prekoračila dano pooblastilo. Ta predlog je bil z vsemi glasovi razen socialnih demokratov odklonjen. Proti glasovom socialnih demokratov se je sprejel nato predlog krščanskega socialca Miklasa, da se izreče državnemu kancelarju za njegov trud za rešitev Avstrije zahvala in zaupanje.

DEMOKRATSKI GLAVNI ODBOR ZA URADNIŠTVO.

Beograd, 11. oktobra. (Izv.) Podpredsednik JDS g. Josip Turk je na seji glavnega odbora demokratske stranke predlagal posebno resolucijo, ki zahteva takojšnje sprejetje uradniškega zakona in povišanja doklad. Dalje zahteva resolucija nadaljevanje protidraginjske akcije, da se more ljudstvo preskrbeti s ceneno hrano in obleko.

Poljsko pismo

Med poljskimi intelektualci, ki so letos avgusta meseca potovali po Jugoslaviji, je bil tudi varšavski profesor dr. Jos. Golombek. Golombek je kot zastopnik poljskih profesorskih organizacij udeležil tudi kongresa jugoslovanskih profesorjev septembra meseca. Dr. Golombek nam je obljubil stalno pošiljati poročilo iz Poljske. Danes priobčujemo uvodno njegovo prvo pismo, ki je bolj splošnega značaja. Ured.

Varšava, 8. oktobra 1922.

Čutim potrebo in korist zbližanja dveh slovanskih narodov, Poljske in Jugoslavije; zato hočem podati tu par misli; ki naj pojasnijo sedanjo situacijo na Poljskem. Delam to tem rajše, ker poznam v Jugoslaviji mnogo prisrčnih prijateljev poljskega naroda.

Dasi je Poljska bila sto let raztrgana na tri dele, se je vendar povsod gibala le ena želja: želja po politični svobodi. To hrepenenje so izražali v poeziji naši največji pesniki: Mickiewicz, Slovacki in Krasinski, a dejanski se je pokazalo v revolucijah od Kočiuške (1794.), od legij Dombrowskega do l. 1863., t. j. do zadnje takozvane januarske vstaje. Četudi nobena teh vstaj ni popravila usode naroda, ampak so prinesle le še večji pritisk, so imele v našem narodnem življenju vendar velik pomen, ker se je Poljska, okopana v krvi tisoč žrtev, jačala in krepila v nadi, da vsaka žrtva, kakor žrtva Kristusova, prinaša rešitev. To misel krvave žrtve je lepo izrazil naš veliki dramatični pesnik Stanislav Wyspianski v svoji simbolični drami: «Noč listopadova».

Ideja svobode se je podedovala od pokolenja na pokolenje in se jačila, dasi so v začetku 20. stoletja posebno Nemci vedno glasneje trdili, da je že davno nastopil «finis Poloniae». Zgodovinski fatum pa je ukrenil drugače.

Iz požara sveta in iz morja krvi je od mrtvih vstala Ona, ki ni propadla. Stopila je Poljska v novo, nezavisno življenje, o katerem so zlagali čudovito pesem naši narodni preroki. Vstala je Poljska; zakaj tako se je moralo zgoditi, brž ko je pravo svobode nadvladalo nad nasiljem. In zgodilo se je čudo! Preplavljena od vojske pruske in avstrijske, najbližja soseda boljševizmu, se Poljska ni porušila v zgodovinskih novembrskih dneh 1918., marveč je brez tuje pomoči šla v boj za svoje pravice in je dve leti odolevala navalu boljševiškemu. Bili so trenotki groze in nevarnosti, ko so boljševiške armade prišle pred Varšavo ali tedaj je ves narod planil na obrambo. Po zaključitvi miru v Rigi l. 1920. se začenja šele pravo delo v organizaciji države, dasi je naša vojska na vzhodnih mejah stalno morala biti pripravljena. Pripomniti je tu treba, da mora Poljska vedno biti predzidovje Evrope. Kakor je nekdaj s prsmi svojih vitezov druge države krila od poplave turške, dokler ni končno mohamedanske sile zlomila pod Dunajem (1683.), tako tvori tudi danes zapor pred povodnjo boljševiško. To dejstvo se ne ocenjuje dosti v Evropi, ali treba se vprašati, kaj bi se bilo zgodilo, ko bi se boljševiški val bil razlil po Evropi. Ali bi se mogel zadržati na nemški ali češkoslovaški meji?

Ne more se trditi, da bi eksistirala pri nas težnja po zlomitvi boljševizma; taka prizadevanja bi Poljsko mogla stati izgubo svobode, ali z druge strani samo načelo sovjetske organizacije države, nasprotno vsaki drugi organizaciji, ne dovoljuje zbližanja — kakor se pač nobena evropska država ne žuri s sovjetsko Rusijo sklepati pogodbe (razen trgovskih). Kako se bodo razmere v bodočnosti razvile, se ne more reči; ali brez ozira na to, kdo bo vladal v Rusiji, je pogoj vsake zveze priznanje politične neodvisnosti Poljske.

Nemci se doslej ne morejo pomiriti z dejstvom, da so bili pregnani, mislijo vedno na maščevanje, a to nas vodi v zvezo s Francijo, ki istotako išče v nas zaveznika. Nevarnost je za nas tudi to, da je Gdansk, ki bi bil moral, kakor Reka Jugoslaviji, pripasti Poljski, svobodno mesto, ki vedno podlega nemškim vplivom, dalje to, da na Primorju, kjer ima Poljska pristop k baltiškemu morju, poljski teritorij presekuje nemškega, tako da Vzhodna Prusija ni neposredno zvezana z Nemčijo; ta položaj mora stalno roditi nesporazum z Nemci in Nemci morajo vedno delati na to, da bi nas odrezali od morja, katerega posest odločuje o naši sili. Brez svoje primorske zemlje, ki obsega 70 km, bi se Poljska morala udušiti. Zato čisto prav pravi poljski mornar dr. Florijan Hlasko v svoji prelepi knjigi: «Po morjih na Poljsko»: «Vem da bo treba dolgih let dela in vztrajnosti, da narod moj okrepi svoje gospostvo na tej obali. Verujem v tvoje neizrabljene sile, Domovina moja; verujem, da vzljubiš svoje morje z veliko ljubeznijo, ki rodi neprestano življenje, vzljubiš s činom, ki zgane ladje; vzljubiš s požrtvovalnostjo, ki jekleni mornarja, vzljubiš z znanostjo, ki prinese napredek tehnike, znanostjo, ki prinese napredek tehnike; vzljubiš z junaštvom, ki brani pred premočjo.»

Spričo takega položaja mora Poljska imeti narodnega zaveznika in ga tudi ima v Franciji. Toda treba ji je zaveznikov tudi bližje; zato so pogodbe z Malo antanto jako važen diplomatski činitelj. Poljska mora v zvezi z Malo antanto biti sila v Srednji Evropi.

Ali Poljska mora izpolniti še eno vrlo važno nalogo. Po svojem starem političnem pomenu, po svoji mnogostoletni kulturi in ker Rusija dandanes ne more priti v račun, je Poljska sedaj brez dvoma ena izmed prvih slovanskih držav. Dolžna je zato iti na čelu slovanstva in skupno z drugimi slovanskimi narodi ustvariti silno enoto. V Jugoslaviji moramo imeti iskrenega in brezinteresnega zaveznika. Ne samo na področju političnem, ampak tudi po časopisju, literaturi, umetnosti, gledališču se moramo med seboj spoznavati in bližati. Dandanes je na Poljskem jasno vidna velika simpatija do Jugoslavije in želja, spoznati te junaške in vrle brate Slovane.

Dr. Jos. Golombek.

Štajerski Nemci

Maribor, 10. oktobra.

Politično in gospodarsko društvo Nemcev v Sloveniji s sedežem v Mariboru, je prejelo od pokrajinske vlade odobrena pravila. Kakor je poročala «Cillier Zeitung», je društvo že imelo eno zborovanje. Našo javnost bo gotovo zanimalo, kateri od slovenskega denarja obogateli ljudje smatrajo potrebnim, da v Sloveniji nadaljujejo delo Südmarke in Schulvereina.

Odbor je sestavljen sledeče: predsednik Karel *Nasko,* posestnik v Mariboru; I. podpredsednik dr. Gregor *Skoberne,* advokat v Celju; II. podpredsednik Val. *Spruschnig,* uradnik v Ptuju; tajnik dr. Hans *Schmiederer,* odv. kandidat pri dr. Mühleisnu v Mariboru; tajnikov namestnik Frid. *Grilletz,* knjigovodja pri Rud. Kiffmannu v Mariboru; blagajnik dr. Herman *Wiessthaler,* odstavljeni notar v Mariboru; blagajnikov namestnik Karel *Robavs,* pek v Mariboru in načelnik požarne brambe. Odborniki: dr. Sikst *Fichtenau,* advokat v Ptuju, Alojz *Langer,* veleposestnik v Marenbergu, Anton *Ulrich,* strojevodja juž. žel. v Studencih; namestniki: Hans *Schuller,* posestnik v Slovenjgradcu in svak dr. Barleta v Mariboru, Johann *Vezenšek,* posestnik v Konjicah, Julij *Pfimer,* veletrgovec v Mariboru, Menhart *Wrentschur,* prokurist tvrdke Woschnag v Šoštanju, Josip *Berlisg,* trgovec v Rogatcu.

Za člane društva so prijavljeni dosedaj med drugimi: Adolf Weigert, trgovec v Mariboru, tast ravnatelja podružnice Centralne banke v Mariboru; Oton Wiessthaler mlajši, zasebni uradnik v Mariboru; Kaspar Hausmaninger, veltrg. v Mariboru; dr. Orosel, odvet. v Mariboru; Vincenc Kühar, trgovec v Mariboru; dr. Ivan Schmiederer, bivši mariborski župan; Roman Pachner, 84letni zasebnik v Mariboru; Viljem Lininger, trgovec v Mariboru, desna roka Rudolfa Kokoschinegga. Duša cele organizacije je slovenski sin iz Podplata dr. Kupnik, odv. kandidat pri dr. Mühleisnu, kjer je zbirališče vseh naših pangermanov.

V soboto, 1. t. m. se je vršil v mariborski restavraciji Halbwidl v Jurčičevi ulici nemški shod, katerega se je udeležilo okrog 250 ljudi iz Maribora, Ptuja, Celja, Marenberga, Slovenjgradca in drugod. Prvo besedo je imel predsednik Nasko, poleg njega pa dr. Orosel. Prihodnje zborovanje se bo vršilo 29. t. m. Udeležil se ga bo tudi neki dr. Naser kot zastopnik sremskih in vojvodinskih Nemcev.

Politične beležke

+ **Zakaj raje ne priznate?** Včeraj smo navedli celo vrsto dokazov, da obračata «Slov. Narod» in dr. Ravnihar kopje proti demokratski stranki kot taki. Dr. Ravnihar nam na to ni odgovoril, pač pa se v «Slovenskem Narodu» dela nedolžnega. «Slovenski Narod» se tudi skriva in taji celo resnico o prvi «konstituanti» nove stranke v «Narodni tiskarni». Ravnotako skriva tudi pravi vzrok svojega bojnega razpoloženja. Ne izdamo nobene tajnosti, ako povemo, da se da vse nezadovoljstvo «Slov. Naroda» in gospode okoli njega reducirati na konkurenčni boj med «Slov. Narodom» in «Jutrom», v kolikor ne gre za osebno užaljenost in za nepotolažene ambicije poedinih gospodov, ki vedno čakajo, kdaj jih bodo drugi s svojim delom in v potu svojega obraza posadili na kako vzvišeno mesto. «Jutro» je Triller - Ravniharjevo grupo in tudi «Slov. Narod» z velikim samozatajevanjem pustilo pri miru in naj so bili napadi na demokratsko stranko in njene voditelje še tako hudobni in krivični. Demokratska stranka je šla v interesu sloge v naprednih vrstah celo tako daleč, da je oficijelno stopila do dr. Ravniharja, nudeč mu spravo, ne da bi stavila kake zahteve ali pogoje. Dr. Ravnihar pa je kot predpogoj za pogajanja stavil nemogočo zahtevo po — demisiji dr. Žerjava. Sedaj pa, ko so gospodje tudi še po javnem apelu načelstva demokratske stranke odkrito pokazali, da žele na vsak način razbiti stranko, mora naša obzirnost nehati. Ne moremo dopuščati, da bi se demokratske vrste še naprej naskakovale z zahrbtnostjo in z zvijačo. Za «Slovenski Narod» in tudi za dr. Ravniharja bi bilo veliko bolj moško, da bi ne zakrivala resničnega položaja.

+ **Poslančeva «obznana» proti uradništvu.** Iz krogov uradništva smo sprejeli dopis o najnovejši Deržičevi donkišotijadi. Priobčujemo ga brez dostavka, ki bi bil zares čisto brez potrebe: «Dosedaj sem še nekaj cenil poslanca Deržiča, dasi mi ni vse ugajalo, kar je delal in govoril. Mislil sem si pač, in mnogi najini stanovski tovariši ravnotako: «Fant je še mlad, pa ima že dobro voljo. Se bo že še unesel.» Bil je sicer oblasten in korajžen in je rad v nič deval vse, kar so boljši od njega storili dobrega, toda bil je pač v opoziciji, čeprav ga je to spravljalo često v smešnost. Od včeraj ga pa ne smatramo več za «svojega moža». Izgubil je pri nas ves politični kredit. Njegovo «javno vprašanje» v «Jugoslaviji» ni nič druzega, ko čist poskus denuncijacije: «Ti ljubi Hribar, ki tudi demokratov ne ljubiš, sedaj jih gajžljaj! Saj imaš moč!» Zdaj vidim, da je napačno, da smo pustili ljudi, kakor je Deržič, po svetu vpiti, kar hočejo. Sprva nam je hotel biti prijeten, potem se je pa prevzel. Čisto v rokah svojih ljudi je. To so naši demagogarji! Vsem bo treba polagoma krinke sneti. Mi uradniki smo že na tem, da razlikujemo demagoge od politikov. Deržičevo «Javno vprašanje na pokrajinskega namestnika» se čita kakor ena proslulih denuncijacij iz avstrijske dobe v «Deutsches Volksblattu». Deržič je začel svojo politično karijero s tem, da je potom «Zveze jugoslovanskih železničarjev» denunciral nebroj sodrugov, ki mu niso hoteli parirati. Upamo in želimo, da bo to karijero končal s tem svojim lepim «javnim vprašanjem». Tri leta se je ustil na boj proti «policajdemokratom», danes pa kliče pokrajinskega šefa v pomoč na boj proti demokratskim uradnikom. Za glavo bi se prijel pri misli, kako nizko je po krivdi takšnih obznanašev padla politična morala, in . . . gospod poslanec smatra ta svoj obznanaški poziv proti uradništvu najbrže za pravo junaštvo! Pa vse uradništvo bo krepko odbilo naivni Deržičev poskus denunciranja in teroriziranja.»

+ **Dr. Lukinić v Črni gori.** V pondeljek zvečer je prispel na Cetinje hrvatski demokratski poslanec dr. Edo Lukinić. Prisostvoval je konferenci cetinjskih demokratov in govoril o političnem in parlamentarnem položaju. Njegova izvajanja so žela viharno odobravanje. Dr. Lukinić je prvi jugoslovanski politik, ki se je potrudil v Črno goro in je napravil njegov prihod na Cetinje veličasten vtis. Po konferenci je bil njemu na čast prirejen banket, ki se ga je udeležilo 40 oseb. Pri tej priliki je bilo izrečenih več patriotskih govorov in so navzoči vzklikali narodu in državnemu jedinstvu.

+ **Dr. Häusler gre v Beograd.** Kakor poroča «Rječ», odpotuje te dni poslanec dr. Häusler, ki je pred kratkim izstopil iz Radićeve stranke, v Beograd, da prisostvuje sejam skupščine.

+ **Muslimani v Južni Srbiji.** Po poročilih iz Beograda ustvarjajo muslimani v Južni Srbiji novo lastno organizacijo, v katero pristopajo dosedanji muslimanski člani radikalne in demokratske stranke. Muslimanska organizacija bo ob volitvah nastopila kot posebna stranka. — Listi poročajo tudi, da se zadnje čase pojavljajo v Južni Srbiji kemalistični agenti, ki nagovarjajo muslimane, da se izselijo v Turčijo. Ta agitacija je baje že našla odziva in so že mnoge obitelji pripravljene, da prodajo svoja posestva in se po končani mirovni konferenci in konsolidaciji stanja v Turčiji izselijo iz naše države.

+ **Pozna ga.** Jaša Prodanović, vodja srbske republikanske stranke, ki se je mnogo trudil za sporazum z Radićem ter je končno izigran in razočaran opustil svoje pošteno prizadevanje, se je ob poslednjem Radićevem preokretu izrazil napram poslancu Angjeliću: «Pazi brate, ti imaš doslej eden protokol z Radićem, jaz pa jih imam že šest!» . . . To izjavo je nekdo omenil tudi na demokratskem zboru v Beogradu, kjer je vzbudila salve smeha.

Prosveta

Ljubljanska drama.

Četrtek, 12.: «Romantične duše». B.
Petek, 13.: «Jack Straw». E.
Sobota, 14.: «R. U. R.» D.
Nedelja, 15.: «Jack Straw». Izv.
Ponedeljek, 16.: «Romantične duše». A.

Ljubljanska opera.

Četrtek, 12.: «Lakme». A.
Sobota, 14.: «Carmen». B.
Nedelja, 15.: «Madame Butterfly». Izv.

*

Mariborsko gledališče.

Četrtek, 12.: Baron Trenk. Izv.
Petek, 13.: Revizor, dijaška predstava ob 15.

*

Spored koncerta pevskega zbora Glasbene Matice v pondeljek dne 16. oktobra ob 8. uri zvečer v dvorani hotela Union: 1.) Lajovic: Bolest kovač, Pomladanski spev. — 2.) Dev: Svatba na poljani, Kimovec: Izgubljeni cvet. — 3.) Korngold: Pesem Pierota iz opere «Mrtvo mesto». — 4.) Adamič: V snegu, Če ti ne boš moj, Ne maram tebe. 5.) Wolf: Spev Weylin, Michl: Pevcu, Hermann: Trije popotniki, samospevi g. Betetta, na klavirju spremlja gospa Dana Golia. — 6.) Hatze: Oj Lazare in Čergo moja čergice, ter Andel: Anko Ančice, hrvatske narodne pesmi. — 7.) Mokranjac: Kozar, Binički: Divna noči, Mokranjac: Rukovet srbskih narodnih pesmi. — Predprodaja vstopnic v pisarni Glasbene Matice in na večer koncerta pri koncertni blagajni.

Plesni večer Valerije Kratinove je v Mariboru uspel nad vse pričakovanje. Dvorana je bila tako polna, kakor letos še ne. Občinstvo je bilo pri prvih dveh točkah hladno, potem pa se je vživelo v novo, pri nas še nepoznano umetnost in ni štedilo z aplavzom. Končne točke je umetnica morala ponoviti. (Zanimivo je, kaj piše o tem plesnem večeru brumna «Straža», glasilo mariborskih kulturnih delavcev: «Mi pa smo mnenja, naj plačajo tisti, ki hodijo gledat, kako se več ali manj dostojno vrti in več ali manj sramežljivo kaže svoje ude, čisto sami «umetnico» in lokal. Takšna je klerikalna sodba o plesni umetnosti šole Dalcroze v Hellerauu). — Kakor čujemo bo nastopila gdč. Kratinova v začetku prihodnjega tedna še enkrat v Ljubljani in sicer najbrže v operi. Opozarjamo na to vse one, ki so zadnjič zamudili ugodno priliko, da spoznajo odlično umetnico in z njo ono, nam še skoraj popolnoma neznano moderno smer v svetovni plesni umetnosti.

Celjsko gledališče je ponovilo v soboto večer in nedeljo popoldne «Legijonarje». Gmotni in moralni uspeh ni zastajal za onim, ki ga je dosegla premiera v četrtek. Prihodnji teden bo prvič gostovalo ljubljansko dramsko gledališče. Igra se šele določi.

Ljudsko vseučilišče v Celju. Otvoritveno predavanje primarija celjske bolnice g. dr. Steinfelserja «o sestavi človeškega telesa» je bilo srednje dobro obiskano. Pogrešali smo zlasti nižje sloje, katerim je bilo predavanje v prvi vrsti namenjeno.

Sport

Nogometna tekma med ljubljansko Ilirijo in celovškimi Amateurji, določena na 15. t. m., je odpovedana.

Klub kolesarjev in motociklistov «Ilirija» v Ljubljani naznanja, da se vrše v nedeljo, 15. t. m. že dvakrat vsled slabega vremena odpovedane motociklistične in kolesarske dirke na Ljubljanski grad za prvenstvo «Ljubljane». Dirke se vrše ob vsakem vremenu. Začetek ob 3. popoldne. Start na Karlovškem mostu, cilj na ljubljanskem gradu v drevoredu. Prijavnina za motocikliste 20 Din, za kolesarje 2 Din. Prijave se sprejemajo v klubovi kavarni «Prešeren» in se zaključijo v soboto, 14. t. m. ob 11. zvečer. — V petek, 13. t. m. ob 8. zvečer sestanek vodstva, motociklistov, kolesarjev in roditeljev v mali sobi restavracije «Slon». Udeležba nujno potrebna in obvezna radi razgovorov za izvršitev te velevažne sportne prireditve. — Odbor.

Prvenstvena tekma med S. K. Celje in celjskimi Atletiki, ki se je vršila v nedeljo v Celju, je proti vsakemu pričakovanju končala z visoko zmago Atletikov (5 : 0). Vsekakor je Sportni klub sam zakrivil ta poraz, ker je kakor izgleda, zelo zanemarjal redni trening, ki je predpogoj za vsak napredek in uspeh. Upamo, da bo ta poraz Sportnemu klubu služil kot dobra šola.

Službena objava LNP. V nedeljo dne 15. oktobra se vrše sledeče prvenstvene tekme: na igrišču S. K. Ilirije ob 10. uri Slovan - Sparta. Sodi g. Kramaršič. Blagajno ima S. K. Sparta. Službujoč odbornik je g. Cimperman. Popoldne ob 15. na igrišču Sparta-Primorje Jadran - Svoboda Moste. Sodi g. Kepec. Službujoč odbornik g. Kregelj. Blagajno ima Svoboda Moste. Igrišče začrtata sporazumno oba kluba. Opozarjajo se vsi klubi, da postavijo k prvenstvenim tekmam določeno število rediteljev. — Tajnik II.

Švicarski rekordi v lahki atletiki. Švicarski komite za atletiko je verificiral nastopne nove rekorde v lahki atletiki: Olimpijska štafeta 3:28.6, metanje krogle 12.62 m, tek na 400 m 49.6, tek na 5000 m 15:44.6.

Ljubljansko gledališče

OPERA.

Prodana nevesta. — Triptichon.

Hvale vredno je, da se otvarjajo naše operne sezone s slovanskim delom. «Prodana nevesta», ta najpopularnejša češka narodna opera, je tudi v Ljubljani med najbolj priljubljenimi dramatičnimi glasbenimi deli. Od 15. februarja 1894, ko smo imeli v Ljubljani prvo Marinko (gdč. Lesčinsko), je bilo le prav malo naših sezon brez «Prodane». Tudi po prevratu je bila «Prodana» prva opera na našem odru, in zbor «Kaj ne bili bi veseli . . .» je 3. decembra 1918 zvenel kot triumfalen spev svobodi. Takrat smo sklenili, da bodi «Prodana nevesta» poslej predvsem hranjena za svečanostne prilike. Žal, da je postala sčasoma opera za zadrego. S prvotne višine je drčala očividno navzdol.

Niti nedeljska otvoritvena predstava še ni bila na višku. Vzorna češka, našim odrskim razmeram prilagodena Marekova režija se je umaknila izpremembam, ki niso bile potrebne, niti niso boljše. Intimni prizori se nikakor ne bi smeli igrati sredi ali tik velike družbe; prvič je to zlasti na kmetih neverjetno, drugič pa moti poslušalčevo pozornost. Prihajanje ljudstva iz cerkve s početka I. dejanja je bilo poprej živeliše in dosti lenše, nego je današnje postajanje ljudi, ki se gnetejo brez namena. Zelo zoprno je, da ti ljudje, menda iz zadrege, ne delajo nič drugega, kakor da drug za drugim poljubljajo župniku roko. Tisti dve klavrni stojnici v ozadju naj markirata nedeljski sejem, a le kvarita pogled na lepi prospekt ter s svojimi posetniki motita dejanje v ospredju. Tudi balet se je reduciral preko mere. Kar je ostalo, ne zadošča. Moški plesalec je nujno potreben. Komedija v III. dejanju je pusta.

Marinka gdč. Lewandowske ni slaba; glas ji je prijeten in v igranju se lepo razvija. Njen smeh pod predpasnikom, v kateri se navidezno joka, je v II. dejanju dobra poteza. V duetu «Glej, taka si . . .» pa je njena jeza premalo izigrana. Kakor je n. pr. gdč. Richterjeva šla za komično se umikajočim Jankom, krčila pesti in mu zavriskniła najvišjo noto v obraz, je bilo živeje in bolje. Vobče menda naš ansambl danes nima prave Marinke, dasi je gdč. Lewandowska prav marljiva in vestna pevka.

Janko gosp. Šimenca je bil prijetno presenečenje, glasovno in igralsko. Uprava nam ga je obetala že lani; zaradi odhoda gosp. Drvote nam je letos še dobrodošlejši. Marljivi in mnogo uporabni gosp. Kovač ne more zmagovati malone vseh tenorskih partij. Glas gosp. Šimenca je vrlo simpatičen, višina mu je lahka, vokalizacija dobra, prednašanje toplo. Tudi zunanjost je ugodna; le usta si slabo šminka. Nekatere besede preveč poantira in jih pregosto izigrava z gestami. V splošnem jemlje šaljivca Janka presno.

Gosp. Betetto kot Kecal je izvrsten v petju, v igri živahen in dovtipen in pevec, da ga je gledati in poslušati velik užitek. Vendar buffo - partije niso glavna moč tega umetnika sladkega materijala.

Gosp. Mohoričev Vašek je bolj smešen kot komičen; pevec je majhnega glasu, a še manjšega humorja. Originalen je bil mali kmetič Krušina z modernimi naočniki; glasovno je šibak. Slab pa je bil kmet Miha. Za kaj je uporaben, se morda šele pokaže. Dober je glumač g. Bratuža; preskromna je Esmeralda, ki je bila namestno objestna videti v zadregi. Katinka in Neža sta zadoščali, dasi sta se držali preveč rezervirano. Pohvaliti treba zbor, ki naj se odvadi strmeti na taktirko, in orkester. Opero je dirigiral gosp. Balatka.

*

V torek smo videli zopet reprizo, Puccinijev krasni in zanimivi «Triptichon». Gledališče je bilo polno. «Plašč» je bil izveden dobro, gosp. Levar pa je bil indisponiran. «Sestra Angelika» je znova prav posebno ujmajala. Gdč. Zikova je bila zopet na višku. Da je dal režiser postaviti manje cipres, je prav, ker je pridobil s tem več zraka in pregleda. Z zadovoljstvom konstatiramo, da se «Skiki» izvaja zopet kot komična opera, kakor se je ob premijeri. Nova (že tretja) Lauretta ge. Matačićeve je mnogo boljša od Esmeralde ter je tudi čedno izgledala. Dirigiral in režiral je gosp. operni ravnatelj Rukavina.

DRAMA.

Somerset Mangham: Jack Straw.

Nekako pred desetimi leti smo gledali to angleško komedijo opetovano z g. Nučičem v naslovni vlogi. Bil je izvrsten. Očeta je igral imenitno rajni A. Verovšek, sodelovala sta odlična Buhoslav in gdč. Kandlerjeva! Takrat je bil naš dramski ansambel sposobnejši, zrelejši. Imel je vsaj nekaj močnih osebnosti. Danes gledamo večinoma mlad naraščaj, marljiv, ambicijozen, a še nedorasel. Ostal je le g. *Danilo,* ki je postavil zopet sijajno figuro. Glavno ulogo je snoči igral g. *Putjata* elegantno, zares kavalirsko. Njegov natakar-princ je bil verjeten od začetka do zaključka, očarljivo ljubezniv šaljivec in zapeljiv laskač, imponujoč impertinentnež in kakor rojen veliki vojvoda. Žal, da še ne govori dovolj gladko, dasi v slovenščini vidno napreduje. Izmed ostalih omenjamo v prvi vrsti gdč. *Vero Danilovo,* ki je v izborni maski in značilno bahaški toaleti prav uspešno predstavljala neomikano bogataško; ugajala pa je tudi ga. *Wintrova-Šestova,* ki je pokazala nekaj apartnih modnih toalet. Lepega lorda je igral elegantno, le malo preveč sentimentalno, a premalo zalumpano g. *Drenovec.* Živ tip gizdalinčka je ustvaril g. *Železnik.* Tudi g. *Terčič* je bil na mestu in je nastopal okusno.

Režija v prvem dejanju pa je bila temeljito napačna; v grand hotelu londonskem nimajo po stenah cenenih reklamnih plakatov in le dvoje miz. Tu je treba sijaja, dolgih vrst miz, mnogo prihajajočih in odhajajočih gostov obeh spolov, čete natakarjev ter sploh velikomestnega prometa. Le tako je dejanje verjetno in hkratu živo. Tako je režiral tudi g. Nučič. Kakor pa je režirano danes, smo se čutili v malomestni krčmici.

Dolgotrajni premori med dejanji so mučni in čisto odveč. Naj se blagajna odpira pravočasno, da bo mogoče točno začenjati; potem naj se vrši predstava naglo brez zavlačevanja. Ako bi se bilo igralo v pravem tempu — igra je nedostatno naštudirana —, bi bila predstava lahko ob 21. zaključena. Na plakatu pa je naznanjen konec šele ob 23. Dasi je padel zastor že ob 22.15. Kdor je imel naročen voz, je lahko nanj ¾ ure čakal!

Priznavamo, da je naša drama vzorno marljiva. Tri novitete v desetih dneh, to je pač rekord. Toda snoči se je zato čutila utrujenost in površnost.

Politični odmevi.

„Slovenski Narod“ in dr. Vladimir Ravnihar

V zgodovini se vse ponavlja. Tudi v politični zgodovini Slovencev najdemo dogodke, ki nam razjasnjujejo veliko tega, kar bi marsikdo smatral za zagonetko. V očigled sedanji politični situaciji ne bo odveč, ako objavljamo v naslednjem nekaj člankov in njih odlomkov «Slov. Naroda» iz leta 1908., ko sta proti «Narodno-napredni stranki» pri deželnozborskih volitvah nastopila kot «samostojna» kandidata g. dr. Vladimir Ravnihar in g. dr. Vinko Gregorič. Pri tem se omejujemo samo na to kar je pisal «Slov. Narod», ki je bil takrat vnet bojevnik «Narodno-napredne stranke».

«Slovenski Narod» (št. 46, l. 1908.) piše: «V naslednjem si dovoljujemo predstaviti našemu občinstvu javno delovanje kandidatov, ki jih je postavila pod vladno patronanco klerikalno-nemškutarska koalicija... Dr. Ravnihar je tip onih ljudi, ki imajo neodoljivo hrepenenje za vsako ceno priti kvišku. Mož skromnih zmožnosti. Pričel je s tem, da se je vpisal v najraznejša društva in tam z nekim forsiranjem narodnega mišljenja pozornost nase obrnil, tako da so mu bila kmalu poverjena razna častna mesta...

Ko je prišel Schwarz v deželo, se je pojavil v vrstah naših somišljenikov čuden nemir, neka potrtost, dasi ni bilo za to utemeljenega povoda. Sedaj je menil (dr. Ravnihar), da je njegova ura prišla, da s frondiranjem in opozicijo pride kvišku. Dr. Ravnihar je predložil napredni stranki osnutek programa, ki sicer ni bil njegovo delo. Stranka je večino točk tega programa sprejela in dr. Ravniharja volila podpredsednikom izvrševalnega odbora. Mislili smo si, sedaj bo ta mož, ki je tako rad besedičil o potrebi energičnega in smotrenega dela za narod, razvil delovanje, da se bo kresalo. Pa smo se tudi motili. Par intrig, to je bilo vse, kar smo doživeli. Ko je prišlo do dela, je njegova revščina stopila na dan, in ker se mu zaradi nezmožnosti ni prezentiralo na krožniku prvega vojilnega mesta, je pobral šila in kopita, in osrečil slovenski svet s sodelovanjem pri ustanovitvi «Slovenske gospodarske stranke»...

Dosleden je bil dr. Ravnihar edinole v zahrbtnosti, to tudi napram sočlanom v vodstvu «Slovenske gospodarske stranke»... Ko so pošiljali po Ljubljani agitačna pisma vodstev klerikalne in nemškutarske stranke, v kateri se je svetilo tudi ime dr. Ravniharja, se nam je zdelo, da je to značilen konec, tega političnega kameleona.»

«Slovenski Narod» (št. 49, l. 1908.) piše: «Dr. Ravnihar pa sploh ni drugega nego mož lepih, toda puhlih fraz, ki vedno le zabavlja, sam pa ničesar ne zna ustvariti... Delavnih mož nam je treba, ne puhlih frazerjev...»

«Slovenski Narod» (št. 50, l. 1908.) piše: «Neverjetna je predrznost, s katero se upa «Nova Doba» hvaliti dr. Ravniharja kot delavnega moža. Kdaj in kje je dr. Ravnihar že kaj storil. Kraljestvo tistemu, ki nam zna navesti le en sam slučaj. Žive dni ni dr. Ravnihar ničesar drugega delal, kakor pripravljal tla svoji osebi. Vsakega resnega dela se je skrbno izogibal. Po navadi vseh političnih švadronerjev je samo zabavljal in nergal ter se delal, kakor bi vse bolje vedel in znal. No, v narodno-napredni stranki se nihče ne trga za časti in dobrodošel je vsak, kdor hoče kaj delati in je za delo zmožen. Zato je narodno-napredna stranka pohitela dati dr. Ravniharju priložnost za delo. Izvolila ga je v izvrševalni odbor in ga postavila na mesto podpredsednika. Ker je bil dr. Tavčar takrat kot državni poslanec skoro vedno na Dunaju, župan Hribar pa zaposlen z županskimi opravili, je bil dr. Ravnihar dejanski vodja narodno-napredne stranke. Če bi se bil le količkaj obnesel, če bi bil pokazal le količkaj kaj dobre volje in le količkaj sposobnosti, bi bil lahko danes, kar bi le hotel: deželni poslanec, državni poslanec ali kar bi ga bilo veselilo. Toda dr. Ravnihar je kot podpredsednik izvrševalnega odbora dokazal le to, da nima niti volje za delo, niti kake zmožnosti. «Sama plitvost ga je, same puhle fraze zna stresati», to je bila soglasna sodba vseh članov izvrševalnega odbora.»

Tako je pisal «Slov. Narod» o dr. Ravniharju l. 1908.

Adrijanopolj

Adrijanopolj ali Jedrene, tudi Odrin in Drinopolje imenovan, je eno izmed onih mest, katerih ime se v zgodovini neprestano imenuje. Vsi narodi, ki so imeli kdaj opraviti na Balkanu, so vpletli tudi Jedrene v svoje narodne spomine.

Adrijanopolj je važen kot ona trdnjava, ki zapira dohod do Carigrada. Zato se neprestano imenuje v dobi, ko se Bizancu pretili severni barbari ter jih leto za letom obiskovali s svojimi invazijami. Tu so se bili marsikolikrat hudi boji med bizantinskimi vojskami in barbari, pa naj so bili Goti ali Huni, Avari ali Slovani.

Ko so pozneje Bolgari pretili, da napravijo konec Bizantinski državi, jim je bil zopet na potu Odrin. Ko so v štirinajstem stoletju Turki začeli osvajati prve balkanske postojanke, je bil Adrijanopolj med prvimi. L. 1354. so zavzeli Osmani Galipoli, že l. 1363. vzhodno Trakijo z Adrijanopoljem in l. 1369. je sultan Murat, ki ga poznamo iz kosovske bitke, preložil svojo prestolico iz maloazijske Bruse v Jedrene. Odslej so sultani stolovali tu, dokler ni po zavzetju Carigrada leta 1453. bila stolica preložena tjakaj.

Prvi srbski večji spopad z Osmani se je izvršil v bližini Adrijanopolja, to je bila znamenita usodna bitka ob Marici l. 1371., v kateri je podlegla vojska južne Srbije.

V rusko-turških vojnah so Rusi na svojem pohodu na Carigrad ponovno zavzeli Adrijanopolj. L. 1829. se je v tem mestu podpisal mir med Rusijo in poraženo Turčijo, v katerem se je zasigurala svoboda novoustanovljene Grčije, ki ji je Rusija priborila osvobojenje.

Prvi večji srbsko-turški spopadi so se odigrali v neposredni bližini Adrijanopolja. In prav pred jedrenskimi utrdbami so si zadnjikrat stale nasproti srbske in turške čete z orožjem v roki. Ko so v balkanski vojni Bolgari zmagovito udarili čez Lozengrad (Kirkkilise) in Ljule Burgas do Čataldže, so oklenili Odrin od vseh strani. Kljub trdovratnim naskokom ga niso mogli zavzeti. Nato so se v decembru l. 1912. začela mirovna pogajanja v Londonu, ki pa kljub skoro mesec dni trajajočem delu niso mogla privesti do cilja. Turki so se trdovratno branili odreči se Odrinu, ki pa so ga Bolgari ravno tako trdovratno zahtevali zase. Ravno ko so se bili turški delegati vdali, da odstopijo trdnjavo, ki pa še ni bila zavzeta, je izbruhnila mladoturška revolucija. Zmagoviti Mladoturki so ravno zaradi Odrina riskirali novo vojno kampanjo. Za Bolgare je bilo brezpogojno potrebno, da zavzemo Jedrene za vsako ceno. S pomočjo Srbov, ki so jim bili prišli med tem z močnimi silami na pomoč, je bil šele zavzet Adrijanopolj dne 26. marca 1913. Nato so se morali vdati tudi Mladoturki in se odreči v maju vsem svojim balkanskim deželam zapadno od črte Enos-Midia. Odrin je imel postati bolgarski.

Ko pa je Bolgarija riskirala vojno igro s Srbijo in jo izgubila, je porabila Turčija priliko ter s svojo armado brez boja vkorakala čez dogovorjeno črto in zavzela Odrin. Saj se je tu nahajal ključ dohoda do Carigrada in vrh tega je mesto hranilo muslimanom svete spomine, pred vsem stare grobove sultanov in znamenito Selimovo džamijo. In posrečilo se jim je; Bolgari so se morali udati in se odreči mestu.

Še enkrat je Odrin igral veliko vlogo v diplomatskih intrigah. Ko so centralne države vabile Bolgarijo na svojo stran, je ta zahtevala Odrin kot ceno, ki naj velja kot predpogoj, da stopi v vojno. Toda Turčija se je trdovratno branila in naposled so se dogovorili, da odstopi Turčija le zapadno od reke Marice leže či predmestni del Odrina z železniško progo. Adrijanopolj zapira namreč bkrati Marično dolino, ki je edini prirodni izhod iz spodnje in vzhodne Bolgarije na Egejsko morje. Z označeno pridobitvijo so dobili Bolgari važno železnico na Dedeagač.

Polom centralnih sil je prevrnil tudi te določbe. Te dni, ko se znova odloča usoda Adrijanopolja, je postal nervozen ves Balkan; tu se prepletajo nacijonalni spomini vseh balkanskih narodov. Najbolj prizadeti so seveda Turki in Bolgari ter Grki.

Traški begunci — in mi

Kadarkoli so tekom zadnjih sto let Turki vodili boje z upornimi krščanskimi narodi, vselej je redne boje vojaških čet spremljalo strahotno klanje mirnega krščanskega prebivalstva. Znano je n. pr. grozno klanje Kristjanov-Grkov na otoku Kios ob priliki prvega grškega spora v dvajsetih letih 19. stoletja. To je bilo nekako istočasno, ko je fanatizirana turška množica v Carigradu patrijarha o Veliki noči leta 1821., zgrabila in ga par ur nato obesila na vratih patrijarhatove stolne cerkve. Divjanje turških bašibozukov leta 1876. na Bolgarskem nad «nezanesljivimi» vasmi je bilo eden glavnih povodov, ki je sprožil rusko-turško vojno, katere rezultat je bil osvoboditev Bolgarije.

V moderni dobi so civilizirani Mladoturki iznašli modernejši način za masakre. Prakticirali so ga nad nesrečnimi Armenci med svetovno vojno. Ko je Armenija postala rusko-turško bojišče, je smatrala mladoturška vlada Armence za rusofile in subverzivne elemente. Da se jih znebi, je zaukazala nenadoma evakuacijo vse dežele, to je vsi Armenci, brez ozira na starost, spol in stan, so morali zdoma na daljno pot proti Kilikija. Ta teportacija se je izvršila v strahotnih okolnostih; višek pa je dosegla, ko so dali merodajni činitelji povelje, da se po poti vsi Armenci kratkomalo masakrirajo. Tedaj je padlo pod bajoneti in puškami spremljajočega turškega vojaštva nekaj nad milijon nedolžnih armenskih žrtev. Po vojni je mednarodna preiskovalna komisija potrdila te naredbe; Talaat-paša, glavni povzročitelj te moritve, je sicer na berlinski ulici padel pod maščevalno kroglo armenskega študenta, toda — Mladoturki so dosegli uspeh, Armenci jim ne delajo več preglavic.

Takoj prve dni po zavzetju Smirne so Turki ukazali deportacijo grškega prebivalstva iz vsega smirnskega okrožja. Evropski zastopniki so sicer dosegli odložitev izvršitve te odredbe za nekaj dni; da bi jo bili preprečili, o tem se ni poročalo. Kdo izmed onih nesrečnih Grkov se bo kdaj vrnil na svoje domovje, o tem po armenskih izkušnjah nima zmisla razpravljati.

Bržkone je na podlagi teh strašnih izkušenj v mirovna predpogajanja v Mudaniji prišel tudi pasus ne le o evakuaciji Trakije po grških četah, marveč tudi po civilnem prebivalstvu. Tudi civilno prebivalstvo bo tedaj zapustilo vzhodno Trakijo, ker postane sicer žrtev turške maščevalnosti, pred očmi civilizirane Evrope, pa tudi naših in drugih velepolitikov, ki so tako vneto zagovarjali turško-boljševiško tezo po vrnitvi Trakije.

To zadnje poglavje o izselitvi civilnega grškega prebivalstva iz vzhodne Trakije pa ima za nas tudi eno, zelo aktualno interesno stran. Iz grških vladnih krogov, ki se udajajo v težki položaj, se naglaša, da ima Grčija dovolj prostora, da naseli traške begunce drugod na svojih tleh. Ako bi jih naselila tamkaj, kjer bivajo sedaj Turki, te pa izgnala v Trakijo, bi bila stvar popolnoma v redu. Taki s Turki poseljeni predeli so še v zapadni Trakiji in pa na meji med južno Makedonijo in Tesalijo okrog Kajlara, ter seveda po mestih. Grške Turke naj dobi carigrajska okolica, traški Grki pa naj pridejo na njihova mesta.

Toda grška vlada je kazala vsa zadnja leta težnjo grecizirati tudi slovansko južno Makedonijo, kjer bivajo našim Makedoncem slični Slovani. Tu je mnogo vasi in posameznih hiš zapuščenih še iz balkanskih vojn in pa iz svetovne vojne, v kateri so bili porušeni. Na ta mesta so Grki naseljevali že prej grške begunce iz Trakije. Nedvomno bodo tudi sedaj hoteli semkaj pošiljati svoje nesrečneže iz Trakije ter od Smirne, s čimer pa mi ne smemo biti zadovoljni. Vprašanje beguncev naj se vrši v gori označenem zmislu, v slovanski južni Makedoniji pa ne moremo trpeti greciziranja po tej metodi. Čas bo, da začne naša država intervenirati v smeri obrambe slovanskega značaja južne Makedonije, ki je ostala leta 1913. v grški oblasti.

Kulturni pregled

Društveni domovi — naši prosvetni hrami na kmetih

Ljubljančan ima svoje gledališče, kinematograf, kavarne, javne knjižnice, klubske prostore itd. Dasi je to danes drago, vendar si vsak meščan lahko privošči vsaj sem in tja kak kulturni užitek. Vsaka zaključena družba ima priliko, shajati se v tej ali oni kavarni ali gostilni na pomenek, posvetovanje, družabno zabavo. Prostora za vse to se v mestu dobi lahko.

A na deželi? Tam so kulturni ljudje veliki reveži na vsem tem. Vsa kultura, zabava, ves blesk in «luksus» na deželi ima skoraj edino priliko, da se pokaže po krčmah ali ob cerkvenih slavnostih, procesijah o Veliki noči, Telovem. Če ima fant novo obleko, klobuk, čevlje, če ima dekle novo jopico ali židano ruto, je ne more pokazati drugje kot v cerkvi in pri cerkvi.

In vendar je tudi deželan potreben duševne hrane, razvedrila in užitka. Ni je tako pobožne mlade duše, ki bi si ne poželela prosvetne (in če že hočete «posvetne») zabave. Preprost ples ob harmoniki v vaški gostilni ne zadovoljuje vseh. So taki, ki bi se radi udejstvovali po društvih, ki bi se radi izobraževali in tudi drugim pokazali, da znajo kaj lepega in koristnega. Mnogo jih je, ki nočejo biti člani farovških društev, Orla, Marijinih družb in kongregacij. Toda kako naj si pomagajo, ko nimajo strehe, pod katero bi se mogli zbirati k skupnemu delu! Včasih se posreči dobiti malo sobico za bralno, pevsko ali glasbeno društvo; na velike težave pa naleti skoraj povsod mladi Sokol. Kje naj telovadi, hrani svoje orodje, če si ga je priboril? Ali dramatični diletantje. Kje naj igrajo? Kako bi radi priredili marsikje malo igro! Ponekod si pomagajo za silo z gostilniško sobo; drugim služi dvorišče, celo kozolec, pod katerega postavijo na enem koncu «oder», ob straneh pa zamaše rante; in «dvorana» je gotova. Naravnost ginljivo je, rekel bi, gledati kulturni glad, ki se ti pokaže ob takih prilikah. Staro in mlado privre skupaj in napolni ves razpoložljivi prostor do zadnjega kotička.

Gledal sem tako improvizirano gledališče na kmetih. Podjetni diletantje so bili kupili stare kulise v svojem bližnjem «kulturnem središču». Postavili so si ga na dvorišče, ga ogradili s par smrekami in zavesili s plahtami. Tako je bil zaprt pogled kulturnim «tatovom», ki ne bi hoteli žrtvovati vstopnine. Strehe seveda za občinstvo ni bilo. Pridružila se je še elementarna nezgoda, da je ravno ob času prireditve deževalo. Plahto nad odrom je bilo treba od časa do časa podrezati s kolom, da se je scedil z nje nabrani dež. A nič ne de, igralci so nastopili in nadaljevali. Nič manj vztrajno ni bilo občinstvo. Nihče ni odšel. Dežnike so razpeli in vztrajali do konca. Pri zadnji točki jih je lovil že mrak; ponoči so zaključili. In vse je bilo zadovoljno.

Kdor sedi udobno v loži ali vsaj stoji na najslabšem stojišču v mestnem gledališču, ne more razumeti zavisti ubogega, kulturnega užitka žejnega deželana, ne pojmiti veselja nad mrvico zabave pod takimi okoliščinami.

Neprecenljive prosvetne apostolske zasluge si pridobiva, kdor pomaga deželi na tem polju. In biti jim moramo posebno hvaležni.

Glavna zapreka je skoraj povsod pomanjkanje primernega prostora. Vse drugo je kmalu pri rokah in pride samo od sebe.

Ideal, ki združuje temeljne društvene potrebe, je hiša, ki nudi prostora za telovadnico in za igre. Oboje se dá za silo združiti, če je telovadnica prirejena tako, da more vsaj za silo služiti tudi za predstave.

Pomagati po deželi povsod, kjer količkaj mogoče, do strehe za sokolske in prosvetne domove, to nalogo si je postavilo od ministra dr. Žerjava zasnovano «Društvo za zgradbo društvenih domov» v Ljubljani. S sredstvi, kar jih je imelo na razpolago, je dalo društvo vzpodbudo mnogim krajem. Po posvetovanju s strokovnjaki iz sokolskih in prosvetnih vrst se je napravil vzoren načrt za zgradbo podeželskega sokolskega in prosvetnega doma. Ta naj nudi možnost za gojenje telovadbe, obenem pa naj kar najbolj mogoče služi prosvetnemu delu sploh. Načrt je vsem interesentom ugajal. Kmalu se je veliko število društev in posameznikov iz vseh krajev oglasilo z željo, sezidati si tak dom. Društvo je izdelalo brezplačno skice za načrt in sestavilo potem gradbeni načrt, ki je odgovarjal potrebam kraja v mejah finančne moči. Tudi nekoliko materijalne pomoči se je nudilo najbolj pogumnim in delavnim. Uspeh akcije je prav lep.

Izmed vseh naj omenim najprej Sokola v **Gorenji vasi**, ki je bil najbolj podjeten. Požrtvovalni možje so stopili skupaj in pričeli z vso vnemo delo po napravljenem načrtu. Nabrali so lesa, pripravili si opeko na licu mesta, z darovi so nabrali večino ostalega potrebnega materijala. Kdor ni mogel žrtvovati v denarju ali blagu, je prispeval s tlako, in delo je šlo uspešno naprej. Danes stoji v Gorenji vasi za kraj razmeroma naravnost impozantna stavba: priča, kaj zmore pogum in idealna požrtvovalnost. Odkril sem se, ko sem jo videl prvič. V pritličju zavzema tri četrtine prostora dvorana za telovadnico, ki je prirejena tudi za gledališko dvorano. Telovadni prostor sam je dolg 18, širok 10 m; oder ima posebej 4 m širine in 10 m dolžine. Na vsakem koncu odra je prostor za garderobo (moško in žensko). Na nasprotnem koncu

---

Beograd

Ko smo se tako približali Beogradu, bi bilo res škoda, da bi ga vsaj mimogrede ne obiskali. Tudi zveza je bila ugodna: naš vlak je vozil naravnost v Beograd.

Kaj bo pomenilo to mesto v naši zgodovini? Kaj nam je pomenilo do sedaj? Kdo se ne spominja onih dni, ko je vsako pošteno slovensko srce čutilo, da se tam odločuje naša usoda. Kakšni so bili obrazi na ljubljanskih ulicah, ko so slovenske trobojnice iz hiš naznanjale zmagoslavno avstrijsko vest: Beograd je padel. Po obrazih si takrat videl, kdo je naš in kdo ni naš. To je bila os, okoli katere se je vrtila svetovna borba. Vozel ob vhodu na Balkan. Mesto, od milijonov sovraženo, od milijonov ljubljeno, stotisočkrat prekleto, stotisočkrat blagoslovljeno. Zgodovinska točka v razvoju Evrope.

So kraji, ki mislimo nanje z veliko radostjo ali z veliko nejevoljo v srcu. Bil sem v Beogradu v davnih časih pred vojno in sem se vedno z veseljem spominjal nanj. Medtem se je toliko izpremenilo. Kakšen je sedaj?

Beograd je gospodar države, zato je on odgovoren za vse. Ker pa je zdaj po vojni povsod več slabega nego dobrega, se vse, kar je slabega, pripisuje Beogradu. Človek bi mislil, da ni v celem Beogradu poštenega človeka, posebno pri vladi ne. Vse, kar prihaja od tam, je korupcija, protekcija, kri-

vica itd. Tri leta že grdimo mi državljani svoje glavno mesto doma in pred svetom. Tako je povojna doba zastrla jasno sliko onega Beograda, ki smo ga gledali pred desetimi leti iz daljave s takim ponosom. A takrat to še ni bilo naše glavno mesto, komaj v daljnji bodočnosti smo si upali sanjati o tem. Takrat se je začela balkanska vojna. Videli smo Beograd v zmagoslavju. Bilo je že nekaj naših ljudi, ki so bili tam, in tudi v slovenskih listih se je že pisalo o Srbiji. Peli smo navdušene pesmi in zbirali za srbski Rdeči križ. Drugo — smo si mislili — naj opravijo Srbi sami, saj so hrabri...

Prej, nego smo mislili, je udarila odločilna ura za nas. Beograd je zamajal svet. Stali smo na drugi strani brega. Kaj bo z Beogradom, kaj bo z narodom, ki stoji za njim?

Že v prvih dneh so pisali, da je padel. Zdelo se nam je naravno, Pa ni. Padel je potem za 2. december in je zopet vstal za Miklavža. Čudne zgodbe. Nazadnje je padel zares. In potem smo čakali, kdaj se bo dvignil. Mnogi že inso več verjeli. Pa se je. Preko vse Albanije, čez Krf in Solun je vodila pot čez Macedonijo nazaj. Beograd je bil izropan, razdejan, izmučen. In iz njega je bilo treba iti še naprej do Subotice, do Pečuja, do Maribora, do Celovca, Ljubljane, Reke... Od njega so čakali pomoči in rešitve, saj je bil glavno mesto. Od takrat so se začeli očitki. Pogosto so drugi zahtevali, česar sam ni imel. In ovenela je njegova slava in namesto časti in ponosa je nastopila mržnja in zavist.

*

V Beograd smo se pripeljali ob štirih zjutraj. Bila je hladna jesenska noč. Zunaj pred kolodvorom leže po tleh in po stopnicah cele gruče preprostih ljudi, ki čakajo na vlak. Kolodvor je — bogve zakaj — zaprt. Med ljudmi hodijo dečki in prodajajo iz nekake velike mašinerije na hrbtu toplo črno kavo.

Ko greš po ulicah in vidiš, kako se dvigajo nove hiše, se ti zdi, da ni nikjer onega Beograda, ki je v njem vse nezmožno, slabo, korumpirano, ne, to je Beograd, ki dela, raste, vstaja. Beograd bodočnosti, tudi naše bodočnosti. Po ulicah vse hiti, kakor da se vsem nekam mudi, hrum in šum pisane, mešane množice. Tu vidiš gospodo in delavce, kmete in postopače — vse se giblje, kakor da je ves Beograd eno samo stavbišče. In dela se zelo hitro. Mislil sem, da se samo meni tako zdi, a pravili so drugi, da nove zgradbe vidno rastejo iz tal. Oni stari Beograd, ki smo ga še videli pred vojno, bo počasi izginil — novi Beograd pa bo nekaj veličastnega. Večina novih zgradb je zelo posrečenih in naravnost imponirajo, zlasti «Novi dvor» napravi ugoden utis — seveda bi rabil okoli sebe več prostora.

Na Terazijah že stoji temelj za spomenik kralja Petra. Štal bo na prav primernem kraju in bo v okras tej živahni široki ulici, ki ima že danes popolnoma evropsko velikomesten izraz. Šest levov z odprtimi žreli leži na podstavku spomenika, menda pomenijo odpor proti šestim sovražnikom, ki so se upirali našemu osvobojenju.

Tu bo pač ostalo središče mesta, kar se bo zlasti dobro čutilo, ko bodo urejene nove ulice na vse strani, posebno navzdol proti Donavi. Ako gremo naprej proti Kalimegdanu, vidimo same banke in trgovine. Tu se tudi največ zida in posamezne ulice že kažejo svoje bodoče oblike.

Beograjski kolporterji časopisov so mnogo bolj glasni, podjetni in živahni nego ljubljanski. To je življenje, delo, boj. «Tribuna», «Politika», «Dnevnik» itd. odmeva od vseh strani in dečki leté po ulicah, kakor da gre za stavo.

Napisi po ulicah in hišah so še provizorični — treba je najprej dokončati hiše. O vojni ni nikjer več sledu. Tu da so bili še pred štirimi leti še sovražniki? Kje je tisti razdejani Beograd? Pač nekaj hiš tik pod trdnjavo je še nepopravljenih.

Na Kalimegdanu je vedno zelo živahno. Saj je res prijetno sedeti tu na vrhu in gledati na Savo in na Donavo, na Zemun, banatsko in slavonsko ravan, na pristan in na naše ladje, in v mislih se ti odkriva slika Beograda čez 100 let, ko se bo dvigalo tu na bregovih ob Savi in Donavi ogromno mesto, tam ob reki bo široko nabrežje, od tam pojdejo ulice proti sredini mesta. Tam doli je kolodvor — pravijo, da je premajhen, in bodo postavili nov tovorni kolodvor ob Donavi. Pristanišče je polno parnikov: zanje bo treba posebnih skladišč. Tja do topčiderskih gričev se bo razprostiralo mesto, ki se bo amfiteatralno dvigalo nad savskim zalivom. To je res lega za glavno mesto. Tam ob izlivu se že kaže kraj, kjer bo nov velik most vezal Zemun z Beogradom. Stara trdnjava stoji sredi tega novega kipečega življenja kot spomin na davne čase. V njenem obzidju se poznajo sledovi bombardiranja. Škoda, ako bi se ne ohranila, v njej je zakopana naša zgodovina.

Parki na Kalimegdanu so skromni, zanje ni bilo časa — vendar je tu razgledna točka, za katero more Beograd zavidati marsikatero drugo mesto. Poleg trdnjave je «prater», komedije, vrtiljaki itd. Tu se v nedeljo popoldne zabava masa; brez vseh slovnic in težav se tu rešuje problem narodnega edinstva. Slovenska služkinja, srbski vojak, hrvatski delavec itd. se tu zabavajo in se dobro razumejo, troimeni narod in trojna kultura se tu druži v eno in živi v toku vse zmagujočega življenja.

---

pa je v dvorani skoraj dva in pol metra široka galerija. V ostali četrtini pritličja so: velika soba za garderobo, soba za vaditelja, kopel in stopnice v nadstropje. V nadstropju je prostorna soba za čitalnico in manjša soba za odbor.

Naj omenimo tudi letno telovadišče in društveno hišo Sokola I v Ljubljani na Taboru, ki je tudi prirejeno, oziroma zgrajeno po načrtih «Društva za zgradbo društvenih domov». Gorenji vasi in Ljubljani so sledili drugi kraji. Danes je postavljena že cela vrsta domov: v Radovljici (vzorna stavba), Škofji Loki, Železnikih, Središču in v Radomljah pri Kamniku. Drugi domovi so v delu, na primer v Borovnici, Logatcu itd., zopet drugod so priprave že toliko napredovale, da bo gradnja mogla kmalu pričeti. Preskrbljeno je zemljišče, izdelani so načrti in zbranega nekaj materijala in kapitala.

Koliko razveseljivega dela se je že in se še razvije po teh prosvetnih hramih, koristnega in prijetnega za telo in duha našega ljudstva na kmetih! Mnogo se je zanemarilo v preteklem času nasproti deželanom. Če posečaš v mestu sam kulturne in prosvetne prireditve, ne smeš pozabljati onih tisočev po kmetih, ki se jim nudi taka prilika le redko; ne smeš jih prepuščati farovžu na milost in nemilost. Za vse, kar storiš zanje, ti bodo hvaležni. Začetek je storjen, treba bo nadaljevati, da se pobije očitek naših sovražnikov, češ, da se za ljudstvo na kmetih ne brigamo.

Na začetek zadnjih dveh let lahko gledamo z zadovoljstvom, ker vemo, da poznajo deželani in dobro ločijo one, ki zanje kaj store, od onih, ki posedajo v mestu in v zaključenem krogu mislijo, da je vse storjeno s kritikastersko frazo.

Izpodbudo za «Društvo za gradbo društvenih domov» je — kakor že povedano — dal in preskrbel tudi vse, s čimer je društvo razpolagalo — naš toliko obrekovani in od nasprotnikov vseh vrst napadani minister dr. Žerjav. Če bi ga bili pri tem njegovi klevetniki podpirali s tako vnemo, kakor jo kaže besnost njihovega navala nanj, bi bila danes lahko bilanca napredne prosvete po deželi še dokaj ugodnejša.

Kostić Vojeslav: Vojniški bukvar sa čitankom

Izdanje knjižare Goričar i Leskovšek u Celju. 1922. Cena okoli 7 Din.

Naš dobri znanec od časa prevrata 1918., podpolkovnik pri dravski divizijski oblasti g. Vojo Kostić je izdal ciriliški abecednik s čitanko za vojake. Knjiga je razdeljena v tri dele: v prvem delu je bukvar ali abecednik sam, v drugem čitanka, v tretjem pa uvod v «številke in mere» (t. j., mala računica). Bukvar je prirejen tako, kakor so urejeni abecedniki za osnovno šolo.

Največ prostora zavzema čitanka.

V čitanki imamo očenaš, domovino (opis Beograda, Zagreba, Ljubljane, Dubrovnika), nekaj iz naše zgodovine (od preselitve južnih Slovanov do uedinjenja), naše himne, življenjepis kralja Petra Osvoboditelja, črtice o poljedelstvu, o higijeni (koža zobje), članek o alkoholu kot strupu; dalje so v čitanki navodila za vojaško življenje, vojne zgodbe in lepi zgledi vojaške plemenitosti, končno vzorci pisem.

Vsebina knjige je tehtna v vsakem oziru; ne samo odstavki čitanke, ampak tudi stavki, ki v bukvarju samem služijo za vajo v čitanju, imajo polno vsebino. Čujemo izreke: Govori uvek samo istinu! Peri zube posle jela! Duhan je otrov. Zastava je vojnička svetinja. Hvališa rdjav platiša. Čuvaj bele pare za crne dane itd.

Knjiga je jugoslovenska; često se omenjajo poleg srbskih, hrvatski in slovenski kraji. «Hrvat je brat Srbinu i Slovencu,» pravi g. Kostić svojemu vojaku. «Junače, tvoji dedovi, ljubeći svoj narod, ljubili su i svoju veru, to isto čini i ti! Ali ne zaboravi, da treba da poštuješ i veru braće tvoje, zapamti: Brat je mio, pa ma koje vere bio». Kostić se na več mestih spominja tudi naših neosvobojenih bratov: «Još ima naše braće pod tudjinom, njih ropski lanci stežu . . ., naša je sveta dužnost, da i njih oslobodimo».

Bukvar je namenjen predvsem tistim vojakom, ki jim je cirilica domača pisava in tem srbskim vojakom polaga g Kostić tako na srce usodo naših Primorcev in Koroščev. G. Kostić je pravi srbski jugoslovanski človek; kot takega ga poznamo že iz njegove knjige, ki je izšla že v 2. izdanju: «Što trebam kao vojnik da znam». Delovanje g. Kostića zasluži vso pažnjo in je vse hvale vredno; njemu je vojaška služba ne le vojaška disciplina, marveč vobče človeška in nacionalna vzgoja našega mladega moškega. Red, rad, nacionalni in človeški ideal, to je vsebina take službe in to je lep del tega, za kar smo v skrbeh pri svoji mladini v pošolski dobi.

Nekaj posebnega je, da aktiven oficir izda — bukvar in da se je uvedel v abecednometodična vprašanja, ki jih razumejo običajno le šolniki. Knjige ne bodo s pridom rabili le tisti, ki poučujejo (nepismene) vojake, ampak tudi drugi učitelji, t. j., knjiga bo prav dobro služila tudi v navadnih šolah. Če bo knjiga uspela, misli g. Kostić prirediti tudi izdanje v latinici. Mi s svoje strani ga opozarjamo za ta slučaj le na to, da bi bilo bolje izpustiti tak stavek kakor: »Arnauti su zli ljudi», saj imamo v svoji vojski pač tudi kaj Arnavtov.

Marijonetno gledališče v Ljubljani

Slovensko marijonetno gledališče otvori v veliki dvorani Mestnega doma v nedeljo, dne 15. t. m. zopet svojo sezono. V dolgem prestanku, v katerem gledališče ni moglo igrati, se je notranji ustroj istega temeljito preuredil in izboljšal. Naslikale so se nove scenerije, napravile nove lutke in izpopolnilo igralsko osobje. Režijo je prevzel in igre naštudiral, poklicni igralec-strokovnjak. Radi tega bodo predstave v tej sezoni vseskozi scenično in igralsko zares umetniške.

Na reportoar so se postavile najboljše Paccijeve bajke, nekaj iger Schmidovega marijonetnega gledališča v München-u, dve igre iz italijanske Commedia dell' arte, češkega «zakletega kalifa», v novi predelavi dr. Laha, nekaj izvirnih slovenskih na novo naštudiranih iger in pa literarno znamenito za slovenski oder posebno prirejeno igro prvotnega «Fausta». K otvoritvi te, (tretje) sezone je spisal dr. Ivan Lah času primeren šaljiv prolog in igrala se bo kot premijera ena izmed najlepših Paccijevih bajk «Kraljevič Rožencvet in princesa Lilijana».

Igralo se bo redno vsako nedeljo in sicer dve predstavi, prva ob 3. uri popoldne, druga pa ob 6. uri zvečer.

Dasiravno so marijonetne predstave zvezane z velikimi stroški so se nastavile razmeroma nizke vstopnine. Sedeži stanejo: 1. prostor 6 Din, 2. prostor 5 Din, 3. prostor 4 Din, 4. prostor 3 Din in zadnji prostor 2 Din.

Cene so tako nizke, da bo omogočen obisk vsem slojem, posebno mladini, kateri je v prvi vrsti gledališče namenjeno. Pa tudi odraslim bodo nudile marijonetne predstave obilo užitka in zabave.

Predprodaja vstopnic se prične v soboto 14. t. m. v prvem nadstopju Mestpoldne. Dnevna blagajna se odpre pol ure pred začetkom vsake predstave na hodniku pred veliko dvorano Mestnega doma.

Dramatični odsek sokolskega društva Vič je uprizoril dne 8. t. m. kot otvoritveno predstavo letošnje sezone Brandon Thomasa Charlevevo teto. Režijo je vodil br. Lojk ml. Scenično ni bilo moči odpraviti manjših pogrešk, a izgovarjavo posameznikov bi mogel zboljšati. Ulogo Jacka Chesneya je dobro pogodil. Enako dober je bil tudi br. Cerkveniča Francis Chesney. Br. Leskovec Stane je bil v ulogi Stephen Spittiqua izboren, le pretirano kretanje ga je kazilo. Ljubek in docela na mestu je bil br. Komel v ulogi Charle Wikohama. Lahko je zadovoljen s prvim nastopom. Žal, da lord Babberley ni uspel in je bil kot častitljiva tetka preveč neokreten. Podati bi moral več ženskega. Brasset br. Leskovca Rudolfa je bil višek uprizoritve. Njegova kreatura je bila popolnoma posrečena. Pohvalno se mora omeniti sestro Krisch v ulogi sobarice. Enako so zadovoljile ostale uloge. Igra je vobče uspela, za kar gre glavna zahvala požrtvovalnemu režiserju. Dvorana je bila nabito polna in priznanja od strani publike ni manjkalo. Obiskovalec je zapustil dvorano s srcem, polnim užitka in veselja. Upam, da bo dramatični odsek v tekoči sezoni uspešno deloval in z veseljem pričakujemo prihodnje uprizoritve. Jos. Marn.

25letnica opere «Porin». Letos, 2. oktobra je 25 let, odkar je zagrebško kazalište uprizorilo prvič Lisinskega opero «Porin». Leta 1897./98. so peli «Porina» v Zagrebu 14krat; leta 1901. so ga peli tudi v Splitu. V Zagrebu je «Porin» opera za svečane prilike. Tudi letos jo uprizore v proslavo spomina Vatr. Lisinskega.

Varaždinsko gledališče so izpremenili v kino in se gledališka sezona zaradi nedostajanja mestne in državne subvencije še ni otvorila ter se bržčas več ne otvori.

O historični razstavi v Ljubljani prinaša «Pokret» od 7. t. m. pod naslovom «Stari slovenski slikarji» simpatično pisan članek iz peresa Milenka Gjuriča. Članek je informativnega značaja, a konča z besedami: «O slovenskem slikanju bo potreba izdati studijo s slikami; a že v katalogu bi se bilo dalo kaj več povedati o slovenskih slikarjih, kajti tako ostanejo posetniku razstave v spominu samo imena slikarjev in slik. Dobro bi bilo, če bi tudi sledeči zagrebški velesejem notiral kako vsoto, s katero bi se dala tudi v Zagrebu prirediti taka razstava po dobrem primeru ambicioznih Slovencev.»

O A. Sičevem delu »Narodni okraski na pirhih in kožuhih« je prinesla graška »Tagespost« v nedeljski številki dne 1. oktobra zelo priznalen feljton iz peresa dvor. svetnika vseučiliškega profesorja dr. Rud. Meringerja.

Brinar, Slovenska vadnica za višje razrede osnovnih šol in za meščanske šole. Založila Goričar F. Leskovšek v Celju 1922. Cena 14 Din. G. ravnatelj meščanske šole v Celju nam je podal s pričujočo knjigo zopet dobrodošel učni pomoček. Na 152 straneh obravnava na kratko, a pregledno vse gradivo, ki spada v okvir take «vadnice», prirejeno za duševni nivo učencev in učenk meščanskih šol in višjih osnovnih razredov. Knjigo toplo priporočamo.

Jovan Cvijić v Pragi. Beograjski vseučiliški profesor geograf Cvijić je predaval na povabilo češkoslovaške-jugoslovenske Lige v Pragi dne 8. t. m. Cvijić je bil nedavno imenovan častnim doktorjem vseučilišča v Pragi ter je častni član raznih akademij in geografskih družb. Češke novine so našega učenjaka prav toplo pozdravile.

Petar Petrović: Stojanda. Drama v enem dejanju. Hrvatski dramatik Petar Petrović, čigar »Gozd« so igrali tudi na naših odrih, obdeluje v svojih dramah, komedijah, novelah in črticah skoraj same erotske motive. Tudi njegova najnovejša vrlo efektna aktovka ima erotsko ozadje. Stojanda, kaznjenec, se vrača iz ječe in vse pričakuje, da se maščuje nad nezvesto ženo. Njen ljubimec jo strahopetno prepušča usodi. Toda Stojando nekdo ubije in se niti ne pojavi na sceni. Igrica je zelo napeta, se odlikuje zlasti po izvrstnem dialogu, po narodnem jeziku in je uspela zlasti po odlični tragedinji ge. Vavri. Vse kritike soglašajo v sodbi, da je «Stojanda» prav dobra drama.

Wendel Hermann: Kralner Tage. »Prager Presse« prinaša v podlistku potopis znanega Nemca, pisatelja Wendla po Kranjski. V prvem je na kratko popisal Ljubljano, v drugem Gorenjsko: Bohinj, Bled, Kranj in Krekovo slavnost. Popisi so prav lepi, barviti, a površni; pisatelj je pač videl našo deželo večinoma le na vožnji z avtomobilom.

Iz življenja in sveta

Premalo otrok

Včasih se je svet zgražal nad Francozi, da ne marajo otrok. Sam Emile Zola je napisal patetično propagandni roman «Rodovitost», s katerim je neusmiljeno bičal lenobo francoskih meščanskih mater ter je slavil plodovite kmetiške majke. Francoska vlada je razdeljevala nagrade materam, ki so se odlikovale s številnostjo otrok, in mnogo društev je bilo ustanovljenih, ki so agitirala za dviganje porodov.

Zdaj tožijo v Pragi, da se rodi premalo otrok. Kakor povsod, je tudi v Pragi med vojno število otrok silno padlo. Šele tekom zadnjih dveh let se porodi množe, a izpadek med vojno še daleko ni nadomeščen. Zlasti je opažati, da se po vojni poraja več dečkov nego deklic. Toda Čehi so nalezli francosko bolezen: imajo le po 1—2 otroka. Zlasti v premožnih slojih sredi praškega mesta se je vgnezdil ta sistem, ki se razširja na predkraje in celo že na okolico. Tudi delavci popuščajo. Tega je krivo zlasti pomanjkanje stanovanj in drago življenje. Tudi dejstvo, da mora dandanes več zakonskih žen služiti razen moža, omejuje porode.

Leta 1910. je štela Praga s predkraji 131.762 družin; med temi jih je bilo 27 odstotkov brez otrok, 36 odstotkov z enim, 31 odst. z dvema otrokoma. Ostanek je imel troje ali več otrok.

Leta 1921. je štela Praga s predkraji (Velika Praga) 166.297 družin; med temi je bilo 36 odst. brez otrok, 43 odst. je imelo po enega in 32 odst. po dva otroka. Na 1000 stanovanjskih strank je prišlo 363 brez otrok, 277 z enim in 203 družin z dvema otrokoma. To kaže, kako se množe rodbine brez otrok in rodbine z le enim otrokom, ozir. z le dvema, dasi se je hkratu pomnožilo prebivalstvo. Francoski usodni sistem napreduje!

Na 1000 Čehov v Pragi odpada 330, na 1000 Nemcev 255 in na 1000 Judov 326 otrok. Nemci so torej v porodih najmanjši. Najmanj otrok je v središču mesta, na Kr. Vinohradih in na Vyšehradu, kjer stanujejo največji bogataši. Največ otrok pa je po delavskih stanovanjih na periferiji ter po manjših, ubožnejših rodbinah.

Zanimivo bi bilo izvedeti enako statistiko o Ljubljani, Mariboru in drugih večjih slovenskih mestih.

Trema igralcev

Bolj ali manj so vsi igralci nervozni in trpe od treme. Znani veliki angleški igralec Garrick je imel sicer železne živce, a navzlic temu je po lastnih izjavah imel večkrat, ko je stopal na podij pred publiko, silno tremo. Nasprotno pa Kemblea, ki je bil v privatnem življenju zelo nervozen, na odru ni nikoli popadla trema. Edmond Kean, ki je bil nevrastenik, vinski bratec in je tragično končal svoje življenje, je na pozornici včasih drhtel kakor šiba. Vprav anekdotična pa je bila nervoza glumca Matrewsa, ki je bil v družbi izreden veseljak in duhovit družabnik. V resnici pa je bil melanholik, kakor so to sploh ljudje, ki so v družbi znani kot veseljaki in duhoviteži. Pripovedujejo, da je nekega dne Matrews stopil v neko gostilnico in opazil človeka, ki je jedel meso brez gorčice. To ga je silovito razburilo; toda premagal se je, sedel za svojo mizo in začel čitati časnike. Vendar se ni mogel pomiriti, neprestano je izza časnika škilil na gosta in ko se končno že ni mogel vzdržati, je stopil k njemu in mu rekel: «Človek božji, kako pa moreš jesti kuhano meso brez gorčice?» — Gost mu ni dal odgovora. Matrews ponovi svoje vprašanje, a gost molči tudi nadalje. Matrews skuša zopet čitati naprej, ali naenkrat prekipi kupa njegovega potrpljenja, naglo zagrabi steklenico in jo vrže molčečemu gostu v glavo. — Trema popade igralca najbolj pred predstavo kakega novega komada. Dovolj znani so primeri, da so nekateri glumci morali zaradi prehude treme leči v posteljo. Karlo Kean, sin zgoraj imenovanega slavnega igralca, je večkrat v momentu, ko je stopal na deske, začel tako drhteti, ko da ga je tresla mrzlica. Komik George Parquam je enkrat padel v tako tremo, da je ž njo zaigral — svojo kariero. Poleg komičnih ulog je namreč igral tudi tragične in neki angleški pisatelj pripoveduje, da je nekega dne v ulogi Hamleta bil popolnoma zmešan v svojih besedah. Naenkrat je namesto pravega teksta izrekel nesvestno: «Kaj bi počela moja moti, ko bi vedela, da je njen sin taka žival!» Publika in z njo tudi igralci so prasnili v smeh, siromaka pa je to tako zmedlo, da je, opazivši svojo zmoto, skočil z odra in se skril za kulise. Pa tudi igralka, ki je isti večer igrala Ofelijo, je dobila tremo in ko je izrekla besede: «Zaprla sem v svojo glavo», — ni mogla nadaljevati. To pa je nekega igralca, ki je stal za kulisami, tako razsrdilo, da je glasno šepnil: «In izgubila ključ . . .» Glumica zmedena ponovi te besede — med publiko pa je odjeknila nova salva bučnega smeha. Trema je znana tudi starim, rutiniranim govornikom in starim pevcem umetnikom. Ta trema pa izvira iz avtokritike: nikdar niso zadovoljni seboj, zato zahtevajo od sebe več, nego zahteva publika. Domišljav začetnik zdravih živcev nima treme, v čim višje stopa v svoji umetnosti, tem skromnejši je v samozavesti in tem bolj spoznava tremo. Zrel igralec pa izgubi tremo navadno, čim stopi na oder ali čim zapoje prve takte.

Vzgoja k zakonu

Gotovo je, da je treba imeti za zakon posebne talente. Marsikdo jih žal nima. Zato je kot zakonec nesrečna karikatura. Kdor pozna samega sebe ter ve, da je za moža nesposoben in se ne spušča v zakon, je modrijan. Žal, da se marsikdo oženi ali omoži, da si je ustvarjen le za samca ali samico.

Na Dunaju je Edvard Golias v «Uraniji» štirikrat predaval o «Vzgoji k zakonu». Imel je mnogo pazljivih poslušalcev. Kdaj, kje in kako naj se začne s to vzgojo? Golias meni, da čim prej. Nazorni pouk je najboljši: vzgled roditeljev najvplivnejši. Pozornost, taktnost, ljubeznivost očeta do matere, skrbnost, točnost in ljubezen materina do očeta, to so za otroke nauki, ki jih ne pozabijo nikoli. Prepiri in grdi prepiri med roditelji pa ubijajo že v otroku vero v zakonsko srečo. Nesrečni zakon ni pekel le za roditelje, nego strašilo tudi za njihov naraščaj. Zato naj bi roditelji pazili na vsako besedo in na vsako dejanje vpričo otrok. Le srečnih mater hčere so srečne žene in le pametnih očetov sinovi so dobri zakonci. Vsaj navadno. Večkrat pa tudi najboljše zakonske kandidate pokvari svet, življenje in berilo.

Moderna pedagogika že pozna nekaj predmetov za vzgojo k zakonu. Dekleta naj se uče pravočasno kuhati, šivati, gojiti dojenčke, ravnati z bolniki. Tudi najbolj izobraženo dekle naj bi se zanimalo za hišna opravila. Zakaj marsikatera je silno uporabna kot uradnica ali učiteljica ali v kateremkoli javnem poklicu; v zakonu pa ne zna ničesar, ne pospravljati, ne nakupovati, kaj še kuhati in gospodinjiti vobče! Najbolj učena mlada žena je lahko za praktično delo in za vsakdanje naloge v zakonu neporabna, počasna, nerodna.

Talenti so pač med ljudi razdeljeni. So ženske, ki znajo vse, ne da bi se česar posebej učile, a so druge, ki se morajo učiti in vežbati najbolj preprostega opravila v hiši. Pri tem so morda prve jako malo omikane in duševno prazne, druge pa visoko šolane in duhovite . . .

Matere naj bi torej posvečale praktični gospodinjski vzgoji svojih hčera več brige. Potem bodo po mladih zakonih solze redkejše. Kajpada mora vsak mlad zakonec sam vedeti, kaj lahko zahteva od svoje ženke. Kdor hoče le dobro kuharico, naj jo išče na pravem mestu in naj ne sega med žensko uradništvo itd. Ljubezniva vzgoja ima vedno več uspeha nego zbadanje ali celo psovanje. Surov mož doseza samo nasprotno tega, kar želi. Inteligentna mlada žena postane na krivičnа ali osorna moževa očitanja le plašna, zbegana in trmasta. Netakten mož je pokora ženi.

A vzgajati je tudi mladeniče. Predvsem jim je privzgojiti spoštovanje do ženstva. Mladi mož naj se zaveda, da je ženska nežnejša, zato občutljivejša; naj ne gleda v ženski le spola, nego enakopravno misleče in čuteče bitje. Geslo «on naj bo tvoj gospod» se je tekom stoletij izpremenilo v «bodita si tovariša in prijatelja!» — Žena ni več dolžna, vedno vsemu le prikimavati; ona ima lastno glavo in lastno voljo. Žena, ki se za možev poklic dovolj zanima in ki spremlja njegove težnje z razumevanjem, mož, ki zna ženo pazno poslušati in se v njene misli in njena čustva vživeti, tak zakon bo vedno harmoničen. Kjer pa se drug za drugega ne brigata ter se poznata le za mizo in v spalnici, tam stoji zakon na trhlih nogah. Skladnost v interesih je glavna podlaga srečnega zakona. Harmonija duš in razuma je vez, ki se ne raztrga nikoli. Zakon, ki je bil sklenjen iz ljubezni, v idealizmu, prestane vse viharje življenja; zakon iz špekulacije in gole spolne strasti se često kmalu omaje, razpada in se končno razruši na nesrečo zakoncev, otrok in sorodnikov.

Averčenko:

Čehi

«Knedlíky!» —

To je beseda, ki je moje prijatelje Čehe razburila in razbesnila.

«Dovolite, gospodje,» sem se poskušal opravičiti. «Kaj pa je na knedlih tako dobrega? Kaj pa je češki «knedlík»? . . . Kuhana, kakor svinec težka moka, ki kakor opeka obleži v želodcu! Če bom vsak dan jedel knedlike, mi še zraste v želodcu hiša iz opeke.»

«Opeka ne leži v vašem želodcu,» je kričal moj sosed preko mize, «nego v vašem srcu. — Da, mar ste kdaj že jedli prave knedlíke?»

In drugi Čeh — bil je najdelikatnejši — je dejal: «Popolnoma sem pozabil, da moram domov . . .»

«Ali, dovolite!» sem se razburil. «Saj ste vendar rekli, da ste ves večer svobodni . . .»

«Res . . . toda nisem mislil, da se večer zaključi tako žalostno.»

«Tudi jaz grem,» je izjavil drugi.

«Jaz tudi . . .»

Tako sem ostal žalosten sam.

«Ni pač pomagati . . . Obedoval bom torej sam. Natakar! Obed!»

Prva jed je bila juha s knedli, druga svinjska pečenka s knedli. — močnata jed češpljevi knedli. Ogledoval sem te tri nedolžne reči, ki so ležale nedotaknjene pred mano, in premišljal:

«Ali je res mogoče, da zaradi take ničnosti nastajajo mednarodni konflikti in se trgajo diplomatične zveze? . . .»

Še nekaj sem pozabil: Vodko, ki sem jo od natakarja zahteval pred obedom, so mi servirali skupaj s kavo.

Žalosten sem kolovratil domov, se slekel in zlezel pod pernico . . . tam me vendar človeško sovraštvo pusti na miru.

Prerokovanja in preroki

V XIII. veku je prerokoval neki menih brandenburškega samostana Lenina: «Ko bo vladal enoročni cesar, ki bo stopal na konja z desne strani, bo Nemčija izgubila veliko vojno. Ta vojna se začne leta 1913.» — Menih je prerokoval resnico: Nemčijo je vladal Veljem, ki je mogel uporabljati le eno roko ter je zato zajahal konja vedno z desne strani. Glede začetka vojne se je prerok sicer zmotil za eno leto, a vojno je Nemčija popolnoma izgubila.

Nostradamus je leta 1555. prerokoval, da bo španska mornarica uničena ter da potem zavlada na morju Anglija; prerokoval je dalje veliko francosko revolucijo leta 1789., razpad francoskega cesarstva in končni izbruh svetovne vojne leta 1914. In Nostradamus je prerokoval, da nastane po tej veliki vojni na Francoskem krvav prevrat ter da postane Francija zopet kraljestvo. Italija doživi strašno revolucijo, v kateri pogineta kralj in prestolonaslednik. Rusija in Poljska postaneta zopet monarhiji, Nemčija pa ostane republika ter se poveča v Veliko Nemčijo. Leta 1839. bo za Anglijo vojno leto.

Dr. Bruno Altmann, ki poroča o teh prerokovanjih, piše: Zadnji čas je, da se znanstveni strokovnjaki lotijo naloge ter doženejo, kaj je prinesla doslej preroška umetnost resničnega in kaj nam pri svojem današnjem razvoju lahko prinese. Nemčija stopa z dobrim vzgledom naprej. Znanstvena komisija (profesorji Deffoir, Moll in Bärwald) se je po naročilu naučnega ministra lotila hipnotskih, spiritistnih in telepatskih pojavov, da loči znanstveno uporabna dejstva od praznoverja in fantasterije. Uspehi teh preiskav se objavijo kmalu. To pa ne zadošča. Te naloge se mora lotiti mednarodni svet. Le skupno delo posameznih kulturnih dežel nam lahko prinese popoln material za pojasnjenje tozadevnih problemov.

Kakor znano, je nekaj let prerokovala Madame de Thebes. Po smrti te francoske prerokinje je prevzela Madame Ferrien vlogo prerokinje, a brez uspehov. Koncem leta 1921. pa se je pojavil nek prerok, ki se nazivlja «Veliki vedež» in trdi o sebi, da je uveden v vse tajnosti sv. indijskih ved in da izhaja iz starega brahmanskega rodu. Ta prerok je objavil v pariškem listu svoja prerokovanja za leto 1922. Prerokoval je tako-le: «V letu 1922 vidim milijone žoltih ljudi, kako se prerivajo na Daljnjem vzhodu. Ocean se pordeči, ali belci priteko na pomoč, a oni daljnji narod propade zaradi ošabnosti svojih voditeljev, ki so nameravali izzvati novo vojno. Na Francoskem ne bo posebno živahnega političnega gibanja; opažam pa zelene in žolte pege, ki pomenijo, da pride do izrednih škandalov, ki odkrijejo take stvari, da se bo zgražal ves svet. — Velika kuga bo decimirala mnoge narode. Tudi Francosko bo zgrabila ta kuga; toda velik učenjak, nov Pasteur, bo rešil svet te nadloge. — Koncem leta bo umrl velik državnik. Po njegovi smrti se šele pokaže, koliko je pomenil za svojo državo in za ves svet. — V novembru odkrijejo senzacijonalen izum na polju prometa. V decembru se dogodi velika nesreča na morju. Ne potujte torej v tem mesecu! Sploh bo mesec december krvav, a v veliki daljnji deželi bo strahovit potres, ki povzroči silno škodo in bo zahteval mnogo človeških žrtev.»

Ker mesec november ni več daleč, se izkaže kmalu, koliko je vreden ta najnovejši prerok.

Gospodarska vprašanja

Varčevanje in zboljšanje dinarja

Kdor je doslej varčeval in vlagal denar v hranilnico, je sicer opažal, da se mu vsota veča, da pa mu vrednost njegovega imetja v denarju stalno pada. Tako se je lahko zgodilo boljše plačanemu nameščencu, da njegovi mesečni prihranki niso znašali toliko, da bi dopolnjevali njegovo izgubo vsled padanja vrednosti denarja. To je pomenilo krizo varčevanja. Kdor je varčeval je imel od tega le izgubo, zlasti ako je varčeval zato, da tekom doglednega časa kupi n. pr. obleko ali kako drugo vsakdanjo potrebščino. Le oni, ki so v trdni veri, da se bo dinar končno popravil, varčevali za poznejše čase, bodo sedaj, kakor vse izgleda, nagrađeni za to, ker mogoče kot dobri patrijoti ali pa kot dobri poznavalci prave notranje vrednosti dinarja niso izgubili vere v našo valuto.

Varčevalci so več koristili valuti, nego oni, ki so vsak denar vložili v blago, kar pa niso mogli zakupiti, pa zapravili ali razmetali brezsmiselno za prazne zabave, češ da se varčevati itak ne izplača, ker bo vse skupaj vzel hudič. Ti zapravljivci so bili veliki škodovalci našemu dinarju. Vsled nespoštovanja do lastnega denarja in plačanja vsake cene so tirali cene navzgor. Ako sam ne ceniš svojega denarja, ga bo tujec še manj, ako sam ne verjameš v kupno silo svojega denarja in tiraš cene navzgor, bo tujec to delal še v večji meri, ker mu večinoma ni prav nič ležeče na zboljšanju naše valute.

Dinar se je sedaj znatno popravil in vse izgleda, da je pomočnik finančnega ministra g. Dušan Plavšić ubral pravo pot, po kateri bo dinar stalno naraščal. Plavšić ni samo teoretik, temveč je tudi mož prakse, kar smo imeli priliko uvideti na njegovih konferencah z gospodarskimi krogi v Zagrebu in Ljubljani. Njegova izvajanja so nas navdala z optimizmom za našo bodočnost. Plavšić je ukrenil tudi vse potrebno, da obvaruje našo trgovino in industrijo prevelike izgube, ki jo povzroča hitri porast valute. O nadaljnih ukrepih glede zboljšanja denarne vrednosti je pravočasno obvestil pridobitne kroge, da se bodo vedeli ravnati. Brez nekoliko kritičnih razmer v trgovini in industriji seveda v takem slučaju ne gre. Končno pa je že čas, da dobi dinar polagoma svojo pravo vrednost, da ne bomo šli po vzgledu Avstrije in Nemčije, katerih valuti padata katastrofalno.

G. Plavšiću se je posrečilo, da je izločil vse stranske uplive na vrednost denarja in da bo določevalo vrednost denarja le gospodarsko stanje. Iz programa g. Plavšića je razvidno, da bo vlada onemogočevala uvoz nepotrebnega blaga in pospeševala izvoz. Za to bi bilo potrebno, da se čim prej zboljšajo tudi naše železniško-tovorne razmere, ki žalibog sedaj onemogočavajo pravilno in našemu stanju odgovarjajoče razvijanje naše zunanje trgovine.

G. Dušan Plavšić odpotuje v kratkem v Trst in od tam v Prago, kjer se sestane s finančnim ministrom Kumanudijem. Kumanudi in Plavšić bosta imela, kakor se poroča, s češkoslovaškim finančnim ministrom dr. Rašinom važne razgovore, ki se bodo tikali tudi vprašanja naše valute. Med obema državama se namerava skleniti gospodarska pogodba. Od tega sestanka si poučeni krogi obetajo zelo veliko glede nadaljnega dviganja naše valute, ker ima Češkoslovaška interes na tem, da se izenači dinar češkoslovaški kroni. Po zadnjih vesteh gre tudi za to, da nam dá Češkoslovaška posojilo v znesku 200 milijonov češkoslovaških kron. S tem posojilom bi država znižala svoj dolg pri Narodni banki.

Vsi gospodarski krogi so si v tem edini, da smemo akciji g. Plavšiča popolnoma zaupati in da nam ni treba gledati več s pesimizmom na bodočnost. Zato varčujmo in ne razmetavajmo brezsmiselno denarja.

Letošnja vinska trgatev

Po nekaterih krajih naše države se je grozdje že potrgalo, po drugih krajih pa je trgatev še v polnem teku. Zato se o končnem uspehu naše trgatve ne dá izreči končna sodba. V splošnem se lahko reče, da bo količina letos večja, nego lani, dočim bo kakovost slabša vsled obilega jesenskega deževja, ki je povzročilo gnitje jagod. Mošt izkazuje večinoma malo sladkorja. Iz Zagreba poročajo, da znaša vsebina sladkorja v moštu na Hrvatskem 10 do 12 stopinj, kar odgovarja 6.5 do 7.5 odstotkov alkohola v vinu.

Po vinu kakor po moštu je zelo malo povpraševanja. Vinska trgovina stagnira že več mesecev in ni nade za zboljšanje, čemur je deloma kriv tudi slabi železniški promet. Stara vina, zlasti vina lanske trgatve, kupujejo le gostilničarji, kolikor potrebujejo za tekoče potrebe. Izvoz vin v inozemstvo, to se pravi v Češkoslovaško, ker druge države zaenkrat ne pridejo v poštev, istotako nima dobrih izgledov vsled konkurence cenenih madžarskih vin, kakor tudi zaradi slabih prometnih razmer in pomanjkanja denarja. Dogovor glede uvoza naših vin Češkoslovaški zaenkrat nima praktičnega pomena. Naši izvozniki bodo morali napeti vse sile, da si osvojijo češkoslovaški trg. Izvažati bi se moglo le prvovrstno blago in po nizkih cenah.

Vsled pomanjkanja povpraševanja so cene zelo različne. Za letošnji mošt so najnižje cene v Vršcu in Beli Crkvi, kjer je bila letos izredno obilna trgatev in sicer pride do 50 hl na oral; ponuja se mošt po 4 do 6 kron. Pri nas v Sloveniji se plača mošt zelo različno: v mariborski okolici 14 do 18 kron, pa tudi po 10 kron za liter po kakovosti, a v brežiškem okraju pa okoli 18 kron za liter. V Hrvatski ponujajo producenti mošt po 16 do 20 kron in v Dalmaciji 14 do 18 kron za liter. V Dalmaciji bo letošnja vinska letina slabša od lanske. Računa se, da se bo v Dalmaciji pridelalo letos za eno tretjino manj vina, nego lani, čemur je kriva huda suša. Kakovost mošta pa je dobra in izkazuje ponekod 17 do 23 odst. sladkorja po klosterneuburški vagi.

Letos stojimo pred težavnim vprašanjem: Kam s tolikim vinom, ko so še lanske zaloge velike. Glavno je za nas, da skušamo pripravljati čim najboljše vino. Pri nas v Sloveniji, kjer je pričelo grozdje gniti, bi bilo zelo priporočati, da se skrbno odločijo vse gnile jagode. Če hočemo, da bodo tujci kupovali naše vino, jim moramo ponujati samo dobro blago.

Železnica Kočevje-Brod Moravice in interesi čabarske občine

(Prinašamo ta članek uglednega železniškega strokovnjaka, ponavljamo pa svoje mnenje, da je treba to vprašanje rešiti s strogo strokovnega stališča in po možnosti brez javne polemike, ki more stvarni rešitvi le škodovati. Ur.)

Nočem prežvekovati stotikrat ene in iste stvari glede nameravane nove železniške zveze Slovenije z morjem, zdi se mi samo, da tekom dosedanje borbe za izbiro trase ni bilo dovolj pretreseno razmerje, ki ga označujem v naslovu tega članka. Zato nekaj besedi o tem vprašanju.

Vzemimo najprej Čabar kot izhodno središče. Daljava Čabar-Delnice mimo Broda na Kupi meri po cesti približno 41 in pol km. Vozimo najprej od višine 523 m na 223 m (višina mosta pri Brodu na Kupi), t. j. 300 m navzdol, od mosta naprej na Delnice po mestoma zelo strmi in slabi cesti pa 507 m navzgor na 730 m visoko ležečo postajo Delnice.

Ako bi se izgradila železnica Kočevje-Brod Moravice, bi znašala daljava Čabarnova postaja Brod na Kupi okroglo 32 km, prihranilo bi se torej na daljavi 9 in pol km, na cestni vožnji navzgor pa okroglo 500 m.

To so glavni razlogi, zaradi katerih naj bi se po mnenju Čabrancev ali njih zastopnikov zgradila železnica Kočevje-Brod Moravice, akoravno odgovarja proga Kočevje in Črnomelj-Severin-Vrbovsko širšim interesom nego prvoimenovana.

Ali se Čabrancem res ne da pomagati na noben drug način? Da vidimo! Glavno blago za izvoz iz teh krajev je les, in sicer pojde večinoma v smeri na morje, ne pa proti Ljubljani. Že, ako se le zboljša cesta na Delnice, postane pomen tako zvane Musilove proge za Čabar problematičen. Iz Kuželja do vhoda vasi Delnice je namreč mogoče napraviti novo cesto, dolgo približno 14 km, kateri bi lahko dali vzpon le 3 odstotke. S tem bi bila v osebnem prometu proti morju novi postaji Brod na Kupi odvzeta vsa važnost, ker ne smemo pozabiti, da bi trajala vožnja osebnega vlaka Brod na Kupi-Brod Moravice-Delnice najmanj poldrugo uro! Železniška vožnja Delnice-Sušak bi bila napram razdalji Brod na Kupi-Sušak tudi za 16 dinarjev cenejša. Kdo torej bi delal rajši ovinek Kuželj-Brod na Kupi-Brod Moravice-Delnice po cesti in železnici, skupaj 43 km pota, za kar bi rabil 2 in pol ure, ko bi prišel iz Kuželja po novi cesti prej naravnost na Delnice? Mislim, da nikdo! V blagovnem prometu z novo cesto važnost postaje Brod na Kupi glede dela čabarske doline Čabar-Kuželj res ne bi bila popolnoma uničena, vsekakor pa bi se tovor vozil naravnost v Delnice, posebno blago z višjo tarifo. Saj izda že pri lesu razlika v tarifi na Sušak zaradi večje daljave Brod na Kupi-Delnice 40 do 150 dinarjev pri vagonu, po kakovosti lesnega izdelka.

Toda les v glavnem ne prihaja iz okolice Kuželja, ampak iz ozadja doline. Iz Čabra moramo pa napraviti še drugo novo cesto, dolgo tudi 14 km, ki bi vodila mimo Okrivja, malodane horizontalno v bližino Gerova; od tod bi vozili po stari cesti do bližine Biljevine, od tu pa naprej zopet po cesti, ki bi se jo imelo v dolžini 10 km na novo zgraditi naravnost do postaje Delnice. Skupna daljava Čabar-Delnice bi bila 39 km brez večje izgubljene višine, ako bi se obstoječa cesta izmed Gerova in Biljevine tudi še mestoma preložila. Vprašam zopet: Kdo bi še vozil svoj les potem iz Čabra na Brod na Kupi, ko bi ga mogel z istim trudom in istimi stroški spraviti po novih cestah naravnost na Delnice? Tudi gotovo nikdo!

Oglejmo si še položaj Prezida, ki leži 765 m visoko. Računajoč s prej navedenim novim cestnim delom Biljevina-Delnice bi znašala daljava Prezid-Delnice 41 km z nepretirano izgubo višin, dolžina obstoječe ceste Prezid-Čabar-postaja Brod na Kupi pa 44 km. Stoji torej, da bi tudi iz Prezida ne bilo niti tovora, niti osebnega prometa za postajo Brod na Kupi! Ondotnim krajem bi bilo torej pomagano z zgradbo približno 45 km novih cest, kar bi stalo danes okroglo 20 miljonov dinarjev; ta vsota je dosegljiva tembolj ako pomislimo, da bi take težnje gotovo podpirala vojaška oblast, kateri je na tem ležeče, razpolagati ob meji s kolikor mogoče gostim in dobrim omrežjem. Gotovo bi se to dalo prej doseči, kakor železnica, ki stane več kakor milijardo kron in ki naj je privatna konkurenčna proga proti uzakonjeni državni železnici Kočevje-Stari trg-Severin-Vrbovsko.

Druga, manj enostavna in dražja rešitev vprašanja zveze krajev okrog Prezida (Loški potok, Draga, Trava, Čabar, Stari trg pri Ložu, Babna polica, Babno polje, Milanov vrh itd.) bi bila potom ozkotirne železnice na Delnice, Lokve ali najbolje naravnost na Bakar. Ta zadnja trasa bi bila najboljša, ker bi prvič prečila naravnost srce pragozdov med Kočevjem in Kvarnerskim zalivom, drugič pa zaradi tega, ker bi tamošnja industrija ne bila več odvisna od dostave vagonov in sploh od obrata državne železnice, ampak bi dobila neodvisen izhod za ukrcavanje direktno ob morski obali. Vzponi in padci na progi bi mogli biti 30‰ in več (primerjaj tako zvano Steinbeissovo gozdno železnico v Bosni); denar za tako železnico bi se gotovo prej dobil, kakor za Musilovo progo, ker bi bila prav gotovo rentabilna. Toda o podrobnostih teh varijant morda drugič.

Narodna banka SHS.

Stanje 30. septembra 1922.

Aktive (v oklepajih spremembe napram 22. septembru): kovinska podloga 460,339.574 Din (— 12,404.647), posojila 1„525,903.072 (+ 74,599.204), državni dolg 4„600,074.510.40 (+ 35,000.000).

Pasive: glavnica 17,162.700, rezervni fond 2,160.970, obtok bankovcev 5„221,632.025 (+ 76,709.285), razne obveznosti 1„277,801.971 (+ 42,107.093) Din.

Tržna poročila

Novosadski žitni trg. (10. t. m.) Konzum ne kupuje, a lastniki ne ponujajo blaga. Pšenica notira 1350 — 1360 K, koruza 1240 — 1250 K, oves 1100 — 1110 K.

Na mariborski živinski sejem dne 10. t. m. se je prignalo 57 volov, 117 krav in 1 tele, skupaj torej 175 glav. Cene za kg žive teže v kronah so bile: debeli voli 32 — 35, poldebeli voli 28 — 31, plemenski voli 28 — 30, klavne krave debele 26 — 30, plemenske krave 20 — 24, krave za klobasarje 16 — 18, molzne in breje krave 20 — 25, mlada živina 24 — 32. Mesne cene za kg: volovsko meso I. 64, II. 60, meso bikov, krav in telic 48 — 56, teletina I. 72, II. 64, svinjsko meso sveže 90.

Drobne vesti

= **Sadna razstava v Celju** se vrši v dobi 21. do 24. t. m. Vnovič opozarjamo vse sadjarske kroge na to prireditev, ki obeta lep uspeh za razvoj sadjarstva samega in tudi za trgovino s sadjem. Za priglaševanje je še čas do dne 16. oktobra. Priglašeno blago mora biti v Celju najkasneje do dne 18. oktobra zvečer.

= **V trgovinski register** so se vpisale nastopne tvrdke: Franc Zalar, trgovina z lesom, branjarstvo in prodaja bonbonov v Beču pri Begunjah; J. Prah, trgovina z mešanim blagom v Črni pri Prevaljah; Anton Korošec, trgovina z mešanim blagom in žganjem v Gornji Radgoni; dr. A. Kansky, obrt tvorniškega izdelovanja žveplenega etra in sorodnih produktov v Zaborštu pri Dolu, sedež v Ljubljani; Demeter Šerban, komisijska trgovina z manufakturnim blagom na debelo v Ljubljani; Moriz Dadieu, mehanična delavnica in trgovina z avtomobili, kolesi, šivalnimi in pisalnimi stroji ter njihovimi deli v Mariboru; Ivan Prešern, trgovina s specerijskim blagom v Mariboru; Anton Jurca, tvornica za topljenje in čiščenje žvepla v Ptuju; Franc Fidler, trgovina z lesom v Slovenski Bistrici; I. B. Mally, trgovina z mešanim blagom v Tržiču. Izbrisala se je firma Josip Jaklič, carinsko posredništvo in spedicijsko podjetje.

= **Francoski krompir v Sloveniji.** Prejeli smo: Zadnji čas kroži po slovenskih listih oglas tvrdke I. Lavrič & Cie., 1, Rue de la pierre large, Strasbourg, v katerem ponuja francoski krompir po 21 frankov za 100 kg franko Jesenice. To odgovarja po sedanjem kurzu 4.20 K za kilogram. Neverjetno je, da je v Sloveniji, ki je tako bogata krompirja, da ga je prej v stotinah vagonov izvažala v Italijo, Francijo in drugam, zdaj cena nad 60 odst. višja od francoskega krompirja! To je tembolj čudno, ker so tam pridelovalni stroški vsled visoke valute veliko večji kot v Sloveniji. Upamo, da bo prvi uvoz francoskega krompirja takoj povzročil padanje cen, kar bi bilo zelo želeti. Kakor vemo, je tvrdka I. Lavrič & Cie., Strasbourg, letošnjo pomlad izvozila iz Slovenije na Francosko okoli 100 vagonov krompirja. Krompir, ki ga ponuja, je potemtakem najbrž slovenskega izvora. Odgojen z delavci, ki so plačani v frankih, pridelan od kmeta, ki živi v francoski valuti in ki plačuje davke v frankih, kljub vsemu temu ter kljub visokim transportnim stroškom iz Slovenije v Francijo in iz Francije zopet v Slovenijo je francoski krompir cenejši kot naš domači pridelek!

= **Čeěkoslovaški krompir v Jugoslaviji.** Kakor nam poročajo, so na potu v Ljubljano večje množine češkoslovaškega krompirja, ki pride v Ljubljani niti popolnoma na 4 krone za kg.

= **Minimalna uvozna carinska tarifa na blago iz Egipta.** Ker je za sedaj neodvisnost in suvereniteta Egipta še teoretična, to je da praktično še ni uveljavljena, se ima Egipt smatrati še nadalje kot sestavni del Anglije in se na blago egiptovskega izvora pri uvozu v našo kraljevino v zmislu odloka finančnega ministrstva Generalne direkcije carin št. 260 od 4. oktobra 1922 plača uvozna carina po minimalni carinski tarifi.

= **Padec cen sladkorju v Mariboru.** Tekom enega tedna je padla v Mariboru cena sladkorju za kg od 96 na 78 in celo 76 kron. Pričakuje se še nadaljnji padec.

= **«Metra», združene tvornice trakov in pramenov d. d. v Ljubljani.** Slavenska banka, d. d. podružnica v Ljubljani, osnuje z delniško glavnico 18,000.000 kron delniško družbo «Metra» za mehanično pletenje in tkanje, za izdelovanje vseh vrst trakov, pasov, leoničnih bort, pramenov, podlog od najpriprostejše do najfinejše kakovosti. Sedež družbe je v Ljubljani. Obrat se je deloma že pričel v tovarni na Fužinah pri Ljubljani ter se prične v najkrajšem času v večjem obsegu tudi v Mariboru, kjer se v poslopjih, za to svrho kupljenih, že montirajo povsem moderni novi stroji. Tovarna te vrste je edina v Jugoslaviji. Delniška družba se bo v kratkem konstituirala.

= **Trgovinski dogovor med Češkoslovaško in Letsko** je bil te dni podpisan.

= **Ruska banka s švedskim kapitalom.** Iz Stockholma poročajo: Švedski bankir Aschberg je osnoval v Moskvi z glavnico 10 milijonov zlatih rubljev banko pod imenom Ruska trgovinska banka.

Poslano.*

ODPRTO PISMO

gospodu pokrajinskemu namestniku Ivanu Hribarju.

Ljubljana, dne 10. oktobra 1922.

Gospod minister!

V mučnem položaju, ko mi preti možnost od strani stanovanjske oblasti I. stopnje, da me deložira iz mojega stanovanja v lastni hiši, ki sem si ga priborila po poldrugoletnem boju na vseh treh instancah sodišča, sem prisiljena obrniti se na Vas in Vam razjasniti neopravičeno preziranje vsake prošnje, ki sem jo vložila za podelitev stanovanja pri gori omenjenem oblastvu. Vse prošnje so ostale nerešene, čeprav sem v tem času javila ustmeno štiri prazna stanovanja.

Ko je odločila tretja sodna instanca, da se mora dosedanji najemnik v moji hiši g. Gorec izseliti iz stanovanja in je to razsodbo motiviralo, da mi kot poročeni ženi z dvema otrokoma brez lastnega stanovanja, stanujoči pri sorodnikih v mali sobici že od 1. avgusta 1920 na vsak način bolj pristoja stanovanje kakor pa imenovanemu najemniku, sem naletela na odpor pri stanovanjskem oblastvu I. stopnje. Načelnikov namestnik dr. Rupnik je namreč z odlokom številka 2191 z dne 11. maja t. l. brez seje samolastno toraj nezakonito nakazal še zasedeno stanovanje g. Gorca, drugemu prosilcu dr. S. M. Na vprašanje sodišča je podal g. nač. namestnik pismeno izjavo, da stanovanje ni pravomočno nakazano, kar pa je po *preteku 24 ur telefonično preklical*. S tem je preprečil sodno eksekucijo proti g. Gorcu in tako tudi mojo vselitev v stanovanje. Priziv proti gornjemu odloku je stanovanjska oblast na večkratno mojo zahtevo in intervencijo društva hišnih posestnikov šele po *preteku 4 mesecev* oddala na pristojno oblast, ki je ta nezakoniti odlok seveda razveljavila.

Na podlagi tega odloka ter radi izselitve g. Gorca sem zasedla včeraj dopoldne izpraznjeni sobi, med tem ko je tretja ostala v posesti g. dr. S. M. Komaj pa sem si uredila svoje bivališče, se mi je dostavil nov odlok stanovanjske oblasti I. stopnje s katerim se podeljuje vnovič celo stanovanje S. M. Značilno je dejstvo, da je bil odlok II. oblasti glede razveljavljenja objavljen dne 22. septembra, dočim izstavljen 3. oktobra a dostavljen šele 9. t. m. nasprotno pa je bil odlok o zopetni nakazitvi objavljen, izstavljen in dostavljen že 9. t. m. to je včeraj, 4 ure po prejemu prvega odloka. Nikakor mi ni umljiv slednji odlok z ozirom na večkratne izjave g. dr. Rupnika napram meni kakor tudi mojemu zastopniku, češ da pripada radi sodnega pravoreka in mojih razmer stanovanje edinole meni in da se je prvi odlok le radi neinformiranosti glasil v korist dr. S. M.

Istočasno s tem pismom vložila sem tudi priziv proti zadnjemu odloku I. instance, na čegar ugodno rešitev sem skoraj obupala v očigled dosedanjemu meni nerazumljivemu postopanju stanovanjske oblasti. Da izpodbijem dozdevno upravičenost do mojega stanovanja prosilca dr. S. M., navajam, da ima poleg že zasedene sobe v moji hiši še dve sobi na Bleiweisovi cesti 4/I s souporabo kuhinje; v ostalih dveh sobah v moji hiši pa je obdržal vso opravo g. Gorca. Prav tako pa ni uporabljal v svoje svrhe zasedene sobe v moji hiši za lastno bivališče odn. prenočišče, kjer je od časa uselitve t. j. od 6. avgusta t. l. do danes prenočil komaj 6 krat, kar pričajo sosedne stranke v hiši. Predvsem pa govori proti nujnosti potrebe do stanovanja imenovanega prosilca nezakoniti odlok z dne 11. maja t. l., ki se med drugim glasi: «... Stanovanje morate prevzeti takoj, ko ga izprazni sedanji najemnik Gorec.» Ker pa je bilo stanovanje odpovedano g. Gorcu le od moje strani, nikakor pa ne od stanovanjske oblasti, bi postala izvršitev tega odloka iluzorna, ker bi se končni sodni pravorek lahko glasil v korist g. Gorca, oziroma bi sama lahko ustavila sodno postopanje. V takem slučaju bi se prosilec pač moral zadovoliti s svojim stanovanjem na Bleiweisovi cesti št. 4/I, kjer bi si brez težave izposloval od g. dr. B. še eno sobo. Obče pa dr. S. M. ni upravičen do stanovanja iz treh sob s pritiklinami, ker § 15., člen 2. jasno določa, da pripada družinam brez otrok ali z enim nedoraslim otrokom (slučaj dr. S. M.) samo dve sobi, a ne tri.

Končno pripominjam, da se ne morem več izseliti iz sedanjega stanovanja, ker mi je povratek k sorodnikom izključen. Dotično malo sobico, v kateri smo stanovale 4 osebe z opravo sorodnikov, sta zasedla dva moja svaka, oba državna uradnika, ki sta se za čas mojega gostovanja pri sorodnikih umaknila v ostali dve sobi, enako mali, kjer je bivalo skupno žnjima sedem oseb.

Gospod minister, pričakujem od Vas, da ne boste dovolili, da bi stanovanjska oblast z brahijalno silo deložirala moja bolehna otročiča in mene ter dovedla celo družino v nesrečo.

Z odličnim spoštovanjem

Pavla Komar l. r.

hišna posestnica, Ilirska ulica 29.

* Za vsebino tega poslanega je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor predpisuje zakon.

Največja izbira 84/III

različnih pletenin, majic, nogavic

in rokavic pri tvrdki

A. & E. Skabernè Ljubljana Mestni trg 10

Drobno sol

in špecerijsko blago nudi po najnižjih dnevnih cenah

tvrdka Sire-Rant, Kranj, ter kupuje poljske pridelke in lepe suhe gobe po najvišjih cenah. 86/I

Mali oglasi

stanejo do 20 besedi Din. 3·—, vsakih nadaljnjih 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglasi, dopisovanja, nepremičnine do 20 besedi 5 Din., vsakih nadaljnjih 5 besedi 2 Din. — Plača se naprej. (Lahko tudi v znamkah.) Na vprašanja se odgovarja le, ako je vprašanju priložena znamka za odgovor.

Službe

Gospodična

z dveletno prakso, vešča slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, slovenske stenografije in sploh vseh pisarniških del, želi premeniti mesto. — Ponudbe pod «Stalno mesto» na upravo «Jutra». 3513

Drž. računski uradnik

išče delo za popoldanske ure. Ponudbe na upravo «Jutra» pod «1894». 3495

Mizarskega pomočnika,

mlajšega, dobrega, ki ima veselje se priučiti polaganja parketov, se sprejme v trajno delo. Ferdo Primožič, mizarstvo in parkete, Ljubljana, Trnovski pristan 4. 3475

Stanovanja

Stanovanje dam

v vili, soba in kuhinja, oni mirni stranki, ki bi mi opravljala potrebna dela na vrtu. Pismene ponudbe naj se pošljejo pod «Hišnik» na upravo «Jutra». 3510

Železniški uradnik

išče meblirano ali nemeblirano sobo. Eventualno bi preskrbel premog in drva. Ponudbe na upravo «Jutra» pod «Miren». 3511

Akademik, 3507

jurist, išče sobo, če mogoče z električno razsvetljavo. Ponudbe pod «Akademik», Polzela pri Celju, poštnoležeče.

Odda se stanovanje,

obstoječe iz dveh sob, kuhinje, drvarnice in pralnice v Trnovem. Plačati je mesečno 1200 K in 50.000 K v naprej, kar se zaračuna. Stanovanje na razpolago v treh mesecih. Obvezne ponudbe pod «Stanovanje» na Anonč. zavod Drago Beseljak, Ljubljana, Sodna ul. 5. 3493

Kupim

Belo, suhe jedilne gobe,

lepe, se kupijo po najvišji dnevni ceni. Vzorci s ponudbo naj se pošiljejo na Fr. Krašovic, Št. Jurij ob Taboru. 3508

Pisarniška oprava,

stara, se kupi. Kupili bi tudi večjo podolgasto mizo. Cenj. ponudbe na upravo «Jutra» pod «Pisarniška oprava».

Prodam

30 delnic 3506

Združenih pivovaren Zalec-Laško, po ugodni ceni naprodaj. Ponudbe poštnoležeče Celje pod «Delničar».

Nepremičnine

Enonadstropno hišo

z devetimi stanovanji na Selu prodam. Vpraša se Vodmatska ulica 4/a, Moste pri Ljubljani. 3516

Razno

Otroka, 3489

šest mesecev starega zakonsko deklico, se odda h kaki dobri rodbini na deželi v rejo. Plača po dogovoru. Ponudbe je nasloviti na upravo «Jutra» pod šifro «Otrok».

Jos. Zupančič:

Od Tomska do Petrograda

Štiri mesece sem užival raj na zemlji. Naveličal sem se. Sedemletno življenje v deželi čudežev mi je ubilo pojem o daljavi in času. Postal sem Rus, pravi «Vanjka», ki mu zadostuje vreča suhega kruha in zvesti spremljevalec — čajnik, pa vam prepotuje pet, šest tisoč kilometrov kot naš rodoljub od Ribnice do Ljubljane. Torej na pot!

Letos je bilo, v marcu mesecu. Zima, sibirska burja, 40° pod ničlo. Pa kam? Vseeno kam, samo na pot! V Afriko, v Avstralijo, samo da potujem, da se rešim raja na zemlji. Kako? Prav preprosto, sedeš na vlak in hajdi, kajne? Ne, motite se. Gubevak (urad za izseljevanje) dovoljuje transport. Tam to ne gre kot pri nas. Hitel sem v gubevak. Prepričujem, da sem Evropejec, da sem prišel pomotoma v raj, slabo se počutim, želim si nazaj v Evropo.

«Želite? Kupite si vozni listek, pa se izpolni vaša želja. Na državne stroške ne pošiljamo ujetnikov več.»

Hitim na postajo. Koliko stane vozni listek do Petrograda? Tri in pol milijona rubljev. No, pa sedim zopet v galošah. V žepu nekaj nad petdeset tisoč. Zopet nič. Živeti ne morem, umreti ne smem, kaj naj počnem?

Mislil sem dan, mislil dva, teden dni sem premišljeval, vse zaman. Petdeset tisoč v žepu se noče izpremeniti v tri milijone, ne, stopili so se kot sneg: kupil sem dvakrat tobaka, dve škatlici žveplenk, pa je bila kača na mestu petdesettisočaka. Kaj pa sedaj?

Rešila me je streha. Pri nas bi ljudje ne verjeli, tam je res. Nasproti stanovanju je stala dvonadstropna hiša, prazna, stene in streha. Streha je bila pokrita s pločevino. Zlezel sem ponoči na streho, odtrgal s kleščami dvanajst listov pločevine, drugi dan pa sem jih prodal za tri milijone. Drugo je posodil Grigorij Timofejevič. Ura, gotovo!

Hitim na kolodvor, z menoj prijatelj iz Bosne z ženo. Se je tudi naveličal življenja v raju. Vozni listki so v žepu, torej potujemo. Na kolodvoru strahota. Ljudje stoje kot slaniki v sodčku, nikamor ne zlezeš. Poskusili smo tu — tam, zlezli smo na peron. Vozijo semintja živinske vagone, manevrirajo. Vrešče, večé, kriče, neverjetno beganje semintja. Ljudje naskakujejo vlak, lomijo se košare, trgajo se krila, kriče ženske, plakajo otroci — pekel, pravi pekel.

Hvala rdečearmejcu, ki nas je rešil! Po glavah atakujočih je pomagal prijatelju iz Bosne, za njim sem smuknil jaz, z združenimi močmi sva potegnila v vagon še njegovo ženo. Hej, potujemo! Sto kilometrov do prve postaje. Stali smo tako tesno, da nisem mogel premakniti noge.

V Tajgi presesti na poštni vlak. Dvakrat na teden vozi iz Irkutska v Moskvo; to je glavna in edina proga v neskončni Sibiriji. Tudi v Omsku moramo presesti na severno progo. Presesti! Lasje se mi ježijo, ko čujem to besedo. Še danes se je ne spominjam rad. V Tajgi smo čakali dan, čakali smo dva dni, končno je prišel vlak. Čuli smo, ko je zapel zvonček, vlak je komaj zapustil bližnjo postajo, pa so že postavili vojaško stražo pri vseh vratih. Bajoneti vsepovsod. Ne sem, ne tja, stoj kjer stojiš. Kaj je to? Pridrdral je vlak, ustavil se je. Nikogar ne puščajo na peron. Navalili so na vojaško stražo, kriče, plakajo, kolnejo — nič ne pomaga. Vlak je odšel. Dva dni smo čakali, pred nosom je odšel vlak; naslednji dospe šele čez tri dni. Kaj pa sedaj? Stopil sem k poveljniku postaje.

«Slišite, tovariš komandant, kaj naj počnem? Imam vozni listek do Petrograda, plačal sem tri in pol milijona, pa mi ne dovolite niti ogledati si vlak! Kako naj potujem?»

«Kaj me briga! Potuj kakor hočeš. Izvršujem samo povelje.»

Rešil nas je — zopet rešil — kondukter tovornega vlaka. «Pomazali» smo, vzel nas je v brigadni vagon. Odpeljali smo se. Tri dni smo «manevrirali» do Novo Nikolajevska, na postajah semtja, tja-sem, škripljejo kolesa, udarja lokomotiva, burja tuli. V Novo Nikolajevsku smo zlezli iz vagona. Na postaji strah in groza. Evropejec, ki ni videl, ne verjame. Ljudje se valjajo po tleh. Cunje, vreče, čajniki, lonci, blazine, odeje, ženske, moški, otroci — vse se je zmešalo v temno-rjavo, mrtvo-živo maso. Ne razločiš, kaj je živo in kaj mrtvo. Vse je živo. Vsi lezejo z rokami pod pazduho, praskajo se po trebuhu, za vratom in otresajo nekaj proč.

«Uš in socijalizem sta nerazdružljiva,» je dejal Ljenin.

Družina: mož, žena in štirje majhni otroci. Dvajset vreč, kup cunj, velik čajnik — vse njihovo premoženje. Pripeljali so se odnekod, hoteli so se preseliti v drugo vas, prišli so na glavno progo — tu pa je konec. Nikamor več. Dvakrat je vsa družina zbolela od pegavice, dvakrat so jih odpeljali v bolnico, iz bolnice nazaj, in tu sede. Zjutraj se napijejo vroče vode, prigriznejo košček suhega črnega kruha, proti večeru isto, in čakajo. Zakaj čakajo, kako dolgo bodo še čakali, kaj bo potem, ko ne bo več suhega kruha v vreči, kam jih bo vrgla usoda, o tem ruski «mužik» ne premišljuje rad. Štiri mesece so tako sedeli na postaji. Uši so otroke dobesedno prenašale med umazanimi cunjami. Vprašal sem moža, kaj čaka, kaj namerava. Začudeno me je pogledal, češ, čudak, kaj si beliš glavo, ko je pa vse tako preprosto.

«Hm, hm, kaj nameravam? Preseliti sem se hotel, a ne gre tako hitro. Bomo pa še potrpeli. Nič ne de. Časa je dovolj.» — Hladnokrvnost in potrpežljivost ruskega mužika nimata primera na svetu.

V kotu sedi na ogromni vreči starka. Skljućila se je, oči je uprla v podobo matere božje na steni, brezzoba usta šepetajo molitev, zgubana brada se trese, desna roka meri venomer križe od čela do prs in od desne do leve rame. Trhlo telo starke drhti sredi umazanih cunj, duh pa tava nekje v višavah.

V drugem kotu sedi parček. Dekle je ovilo z levo roko vrat mladeniča, z desno ga boža po licu, šepeta mu nekaj na uho. Smehljaj sreče odseva na mladih licih. Še v drugem kotu stojita dva bradata kmeta v pozi rokoborcev, žugata si s koščenimi pestmi, krepke ruske kletve oznanjajo nevihto.

Večja postaja v Rusiji je bila od nekdaj, predvsem pa je danđanes, majhen svet zase. Tu se spi in sanja, kosi in večerja, moli in preklinja, ljubi in sovraži, upa in obupuje, rodi in umira. Nič čudno, da so boljševiki organizirali na vseh večjih postajah agitacijske klube. Če ima agitacija sploh kje uspeh, ga ima prav gotovo na postajah. Kajti potnik, ki je obsojen na večmesečno življenje na postaji (to je seveda samo boljševiška posebnost, si pač tupatam rad privoščil navdušen govor in zasanja o zlati bodočnosti, ko bo letal po zraku.

Z «manevri» smo se poslovili, kam pa sedaj? Bog Kranjca ne zapusti, pravijo pri nas. Pa menda se tupatam tudi Bosanca usmili. Odšla sva s prijateljem iz «mirne Bosne» pred sibirsko vlado, za božjo voljo vsa prosila naj se nas usmili, da ne zmrzneva v Sibiriji. Pomagalo je, tudi med boljševiki so usmiljena srca. Dobila sva odlok.

«Poveljniku postaje. Na vsak način preskrbeti tri mesta v poštnem vlaku do Petrograda.»

Ura, na konju smo! Poveljnik je pogledal, prikimal je. Lepo je povedano, samo ne vem, kako bo izpolnjeno. Prišel je vlak. Kot muhe so ga oblepili ljudje. Na stopnicah, na strehi, med vozovi, povsod vise. Atakirali smo, kakih dvajset srečnih se je ujelo nekje za streho, drugi so ostali. Čakali smo še tri dni. Odeja je šla med tem na trg, zadnje perilo, ki sem ga še imel v nahrbtniku, je šlo na trg, raztrgani čevlji so se izpremenili v kos črnega kruha, ostal sem v ogromnih «pimah».

Prišel je sledeči vlak. Prijatelj je zlezel po glavah, za njim sem zlezel jaz, potegnila sva za seboj ženo, bili smo rešeni. Na hodniku smo se postavili, na eni strani je bilo odprto, pa nič ne de. Srečni smo bili, da lahko stojimo, čeprav je brila burja okrog. Vlak je odšel. Zunaj so se prijeli, vise na stopnicah. Burja tuli, snežinke so zgostile ozračje, noč. Kriki, strašni kriki.

«Joj, usmilite se, ozebamo, padamo, pustite nas v vagon!» Mi pa se ne moremo ganiti. Kriki oslabevajo, burja jih duši, ljudje padajo, vlak drvi. Na prihodnji postaji ni bilo nobenega. Izgubili smo jih med potjo. Na novi postaji pa so se prijeli novi, zopet vpili, prosili, zamrzovali, padali... Strašno!

Omsk. Presesti na severno progo. Na postaji se valjajo potniki, iščejo nekaj pod obleko, prinašajo kipjatok (vroča voda), pijo čaj, spe, vstajajo, begajo. Tu si je treba preskrbeti v blagajni številko vagona. Aha, torej je vendar red! Postavili smo se v dolgo vrsto čakajočih ob štirih zjutraj, ob dveh popoldne se je odprla blagajna, dobili smo številko vagona. Hitimo na peron. Sem-tja, vlak stoji, našega vagona ni. Prvi udarec zvončka. Krik, kletve. Kje je vagon? Vlečejo ga od nekod. Pripeli so ga. Trkamo na okna, razbijamo po vratih, vse zaman. Vagon je zaprt. Skozi okno je pomolil glavo človek v čepici:

«Kam lezeš, mater ti...! Počakaj, da pometem v vagonu!»

Drugi udarec zvončka. Krik se izpreminja v tuljenje, kletve režejo uho. Mož v čepici odpira, samo na eni strani. Planila sva s prijateljem, prtljago in ženo sva pustila zunaj, s pestmi sva razsekala pot, zlezla sva v vagon. Za nama je prodrlo še kakih petnajst oseb. Vsi brez prtljage. Tretji udarec zvončka. Vlak odhaja. Žena s prtljago zunaj, midva se peljeva, mati je zlezla v vagon, otrok je ostal na postaji, otrok je v vagonu, mati kriči na peronu za njim. Skočila sva na hodnik, tam stoji rdečearmejec z revolverjem v roki. «Kam lezeš, mater tvojo... Vlezel si, zdaj potuj!»

Pred mostom preko Irtiša vozi vlak počasi. Skočila sva iz vagona in hitiva nazaj. Žena sedi na peronu in joka. Polovico prtljage so ji medtem pokradli, ni ji bilo do tega, bala se je za svojo usodo. Všeč ji je bil, ubožici, krepki Bosanec, pa bi ga ne bila rada izgubila. Pobrali smo ostanke svoje prtljage in odšli nazaj v čakalnico. Kmalu so se vrnili tudi ostali potniki iz nesrečnega vagona. Na bližnji postaji so izstopili — prtljago so imeli vsi še v Omsku — vrnili so se peš. Pravili so, da je administracija na bližnji postaji pomestila v vagon šestdeset špekulantov, ki so vozili razno blago v Moskvo in Petrograd. «Pomazali» so, plačali so nekaj stomilijonskih bankovcev in dobili so cel vagon. Mi pa smo ostali na postaji lačni, raztrgani, umazani, obupani. Tam v sovjetskem raju je nastala nova stranka «nepom», kar pomeni «ne pomažeš, ne potuješ.»

S sledečim vlakom smo se odpeljali. Med potjo smo izgubili pet vagonov, med njimi mednarodni. Osi so se vnele. Nimajo, s čim da mažejo. Železničarji so postali pravi kemiki. Izpreminjajo olje v žganje. Prodajajo olje «pod roko», kupujejo žganje, mažejo grla, osi pri potniških vlakih pa goré. In tako povsod. Korupcija, tatvine in uničevanje narodnega gospodarstva je doseglo v Rusiji svetovni rekord.

Šah

Partije dr. Vidmarja na londonskem turnirju

Da seznanimo naše čitatelje z vsemi od dr. Vidmarja na londonskem svetovnem turnirju igranimi partijami, prinašamo danes kot zadnjo še njegovo proti poljskemu velikanu Rubinsteinu izgubljeno igro.

ODKLONJENI DAMSKI GAMBIT.

Beli: A. Rubinstein. — Črni: dr. Vidmar.

1.	d2 — d4	Sg8 — f6
2.	Sg1 — f3	d7 — d5
3.	c2 — c4	e7 — e6
4.	Lc1 — g5	Lf8 — e7
5.	Sb1 — c3	0 — 0
6.	e2 — e3	Sf6 — e4

(Dr. E. Laskerjeva poteza, ki je pa dvomljive vrednosti. Vsekako je prevednejša običajna poteza 6. ... Sb8 — d7.)

7.	Lg5 — e7 :	Dd8 — e7 :
8.	c4 — d5 :	Se4 — c3 :
9.	b2 — c3 :	e6 — d5 :
10.	Dd1 — b3	Lc8 — e6 ?

(Odločilna napaka. Beli žrtvuje kmeta brez vsake najmanjše kompenzacije. V San Sebastianu je tu igral Vidmar proti Marshallu 10. ... Tf8 — d8, 11. c3 — c4, c7 — c6 itd. Interesantno je, da bi bila tu napačna Leonhardtova kombinacija: 11. ... Lc8 — e6, 12. Db3 — b7 :, d5 — c4 :, 13. Db7 — a8 :, De7 — b4 + radi 14. Sf3 — d2 ! [ne 14. Ke1 — d1 ?, na kar dobi črni z Da4 + in Ld5] c4 — c3, 15. Lf1 — d3 !, c3 — d2 +, 16. Ke1 — e2 ! in beli dobi.)

11.	Db3 — b7 :	Sb8 — d7
12.	Db7 — b4 !	De7 — f6

Na 12. ... c7 — c5 potegne beli enostavno 13.Db4 — a3.

13.	Lf1 — e2	Tf8 — b8
14.	Db4 — a3	Tb8 — b6
15.	0 — 0	Le6 — f5

(Prepreči sicer Tb1, omogoči pa c3 — c4.)

16.	c3 — c4	d5 — c4 :
17.	Le2 — c4 :	Lf5 — e4
18.	Sf3 — d2	Le4 — b7
19.	Ta1 — b1	Df6 — h4
20.	Tb1 — b6 :	Sd7 — b6 :

(Na 20. ... a7 — b6 : postane poteza 21. Da3 — b3 zelo neprijetna.)

21.	Lc4 — a6	...

(Enostavnejše bi bilo 21. Le2 in 22. Lf3.)

21.	...	Lb7 — d5
22.	e3 — e4	Dh4 — f4

(22. ... Ld5 — e4 : ne gre zaradi 23. g2 — g3, Dh4 — g4, 24. f2 — f3 in črni izgubi figuro. Na 22. ... Dh4 — h6 pa bi sledilo 23. f2 — f4 in črnemu zopet ni pomagano.)

23.	Da3 — e3	...

(Edina, pa tudi zadosti močna poteza!)

23.	...	Df4 — e3 :
24.	f2 — e3 :	Ld5 — a2 :

(Na 24. ... Lc6 ali 24. ... Lc6 izgubi črni po 25. Tc1 kmeta na c7. Zato se odloči črni za potezo v partiji kljub temu, da mu preti izguba figure.)

25.	d4 — d5	...

(Zapečati usodo tekača.)

25.	...	Ta8 — e8

(Poizkus rešiti ga s 25. ... Sa4 bi bil namreč brezuspešen zaradi 26. Ta1, Sc3, 27. Tc1, Sa4, 28. Tc2 in tekač je izgubljen.)

26.	Tf1 — a1	La2 — d5 :
27.	e4 — d5 :	Te8 — e3 :
28.	La6 — b5	Sb6 — d5 :
29.	Ta1 — a7 :	g7 — g6
30.	Lb5 — c6	

In beli je dobil partijo, četudi šele po dolgi nadaljnji borbi. Črni je odnehal po 72. potezi. Edina njegova šansa je obstojala v tem, da morda pripravi belega do tega, da bi zamenjal konja proti konju. V tem slučaju bi bilo že na kak način šlo, zamenjati enega ali dva ali vse črne kmete proti kmetu g2 in še preostajajoči kmet na h2 bi ne bil mogel priti na polje h8 zaradi drugobarvnega tekača. Toda Rubinstein ni šel na led.

Šahovski turnir. V Toplicah na Češkem se je dne 2. t. m. pričel velik mednarodni turnir, ki se ga udeležujejo: Bogoljubov (Rusija), Grünfeld (Dunaj), Johner (Berlin), Kostić (Beograd), Maróczy (Madžarska), I. Mieses (Berlin), Réti (Madžarska), Rubinstein (Poljska), Spielmann (Dunaj), dr. Tarrasch (Nürnberg), dr. Tartakower (Dunaj), Teichman (Berlin), dr. Treybal (Češkoslovaška) H. Wolf (Češkoslovaška).

O poteku bomo poročali.

*

Šahovski kongres na Dunaju. Na Dunaju se vrši prihodnji mesec mednarodni kongres šahistov, za katerega vlada veliko zanimanje. Za kongres je dunajska mestna občina dala na razpolago primerne prostore. Poleg slovenskega šahovskega mojstra prof. dr. Vidmarja so povabljeni na kongres med drugimi tudi Aljehin, Bogoljubov, Reti, Rubinstein dr. Lasker, Maroczy, Spielmann, dr. Tarrasch, Teichmann in dr. Tartakower. Svetovni mojster Capablanca se turnirja sicer ne bo udeležil, pač pa bo navzoč kot strokovni poročevalec. Tajništvo kongresa posluje v prostorih šahovskega kluba «Hakoah» na Dunaju, I. okraj, Tuchlauben.

Učiteljica

z materjo, premeščena v Ljubljano, **išče meblirano sobo** po možnosti v sredini mesta, s posebnim vhodom. Ponudbe pod **„Učiteljica iz Beograda“** na upravo „Jutra“. 3515

Pozor!

Domače platno

močno, trpežno blago, za rjuhe in komate razpošilja od 10 m naprej po ugodnih cenah (100 K meter) **tvrdka Jos. Hartmana nasl. V. Sbil, Velike Lašče.** 3481

Prodam 3496

vsled opustitve specerijske trgovine **vse specerijsko blago z inventarjem vred** po zelo nizki ceni. Naslov v upravi „Jutra“ pod šifro **„100.000“.** (Znamka.)

PERILO

za dame, gospode in deco, oprema za novorojenčke po najnižjih cenah pri **A. Šinkovic nasl. K. SOSS** 43/1 **Ljubljana. Mestni trg 19.**

„Jutro“ je najboljši in najbolj informiran slovenski dnevnik!

Suhe gobe in kumno kupuje 3478 **Sever & Komp., Ljubljana Wolfova ulica 12.**

Naprodaj je nova, visoka parterna hiša s hlevom, svinjakom, veliko prešo, v popolnoma dobrem stanju, z velikim sadonosnikom, vrtom in njivo, ob okrajni cesti. Cena po dogovoru. Kupci naj se oglasijo pri **Antonu Srebretu, Sv. Lorenc h. št. 51, občina Sv. Pavel ob Preboldu.** 3512

Avtomobile kolesa, motorje pnevmatiko vseh vrst olje, bencin in druge potrebščine ima vedno v zalogi **F. Florjančič Ljubljana.** 74

Kontoristinja

prvovrstna moč, se sprejme takoj kot tajnica v večje trgovsko podjetje. Vešča mora biti perfektno slovenščine in nemščine, stenografije in strojepisja; v poštev pridejo samo prvovrstne moči, katerih ponudbe je nasloviti na upravništvo „Jutra“ pod šifro **„Bodočnost“.** 3493

Stanovanje

štiri do pet sob s pritiklinami v **novi hiši** ali vili se išče za takoj ali prihodnje leto. Najemnina se plača na željo za par let vnaprej. Ponudbe pod **„Elegantno stanovanje“** na upravo „Jutra“. 3501

„Zündapp“

Teža 55 kg

1 l. bencina na 45 km

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo: O. ŽUŽEK Ljubljana, Sodna ulica 11. Tel. Int. 461. 3340

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani prodaja iz slovenskih premogovnikov **velenjski, šentjanški in trboveljski premog** vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava **I[a] čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in jajčne brikete.** Naslov: 16 **Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Miklošičeva c. 15/II.**

Domače vesti

* **Kraljeva dvojica na lovu v Sremu.** Kralj Aleksander in kraljica Marija sta bila s princem Pavlom v spremstvu generala Hadžića,, polkovnika Popovića in majorja Jovanovića v torek v Kupinovu na lovu, odkoder sta se vrnila šele pozno zvečer.

* **Prihod kneza Arzena in kneginje Jelene.** Za danes pričakujejo v Beogradu prihod princese Jelene in kneza Arzena iz Pariza.

* **Kronski svet.** Kronski svet, ki se bo pečal z zadevo kraljeviča Gjorgja, se bo vršil v petek, dne 13. oktobra.

* **Pokrajinski namestnik gosp. Ivan Hribar** je 10. t. m. službeno obiskal osvobojeno občino Libeliče nad Dravogradom. Spremljala sta ga zastopnik okrajnega glavarstva v Prevaljah in ekspert pri razmejitveni komisiji gosp. Mencin. Libeliče so bile v zastavah, prebivalstvo pa je v velikem številu pozdravilo došlece.

* **Jugoslovanski dijaki v Krakovu.** Kakor poročajo iz Krakova, da je na tamkajšnjih visokih šolah inskribiranih letos nad 50 Jugoslovanov. Vsi jugoslovanski akademiki so nastanjeni brezplačno v kadetski šoli na Lobčevu, ki pa je precej oddaljena od krakovskih visokih šol in institutov. Te dni se je podala dijaška deputacija k rektorju Jagielonskega vseučilišča s prošnjo, naj bi se jugoslovansko dijaštvo nastanilo v kaki vojašnici, ki bi bila bližje vseučilišča. Rektor je deputaciji obljubil, da bo interveniral pri vojaški oblasti, da ustreže prošnji jugoslovanskega dijaštva. Sploh uživajo naši dijaki na Poljskem razne ugodnosti. Tudi glede jezika ni nikakih zaprek. Razen tega tudi sedanja poljska valuta naši akademski mladini olajšuje študil na poljskih visokih šolah.

* **Žensko učiteljišče na Cetinju.** Kakor se poroča iz Cetinja, se je tamkaj ustanovilo letos žensko učiteljišče, ki je bilo že davno živa potreba.

* **Predavanje o Jugoslaviji v Bratislavi.** Češkoslovaško - jugoslovanska liga v Bratislavi je priredila te dni poučno predavanje o Jugoslaviji s fotografskimi slikami. Liga namerava tekom zime prirediti še nekaj predavanj o Jugoslaviji.

* **Naši novi častniki.** Naša armada je dobila, kakor smo že poročali, letos zopet 304 nove častnike, ki so dovršili «Vojno akademijo» v Beogradu. Od teh novih podporočnikov jih bo služilo: 164 pri pešadiji, 83 pri topništvu, 23 pri konjenici ter 34 pri tehničnih četah. Doseženi uspehi gojencev so bili sledeči: odličnih 38, prav dobrih 98, dobrih 168. Po uredbi o «Vojni akademiji» ima prvih 10 absolventov - odličnjakov pravico, izbirati si prostovoljno vrsto orožja. Letos si je vsa ta desetorica izbrala topništvo. Njihova imena so: 1.) Milan Prosen (Slovenec); 2.) Anton Ostanek (Slovenec); 3.) Zdravko Milštajn (Hrvat); 4. Anton Desnica (Hrvat); 5.) Josip Štefović (Hrvat); 6.) Ernest Peterlin (Slovenec); 7.) Vasilije Matić (Srb); 8.) Robert Merslavić (Hrvat); 9.) Radovan Sokol (Hrvat); 10.) Milan Vitas (Srb). Glede veroizpovedi je od teh novih častnikov: 192 pravoslavnih, 104 katoliki, 7 muslimanov ter 1 protestant. Od novih oficirjev je 23 sirot brez očeta in matere, 100 jih ima samo mater (večinoma iz Srbije), 30 samo očeta, 151 pa še oba roditelja. Za časa vojne jih je 25 bežalo preko Albanije s srbsko armado, a 29 jih je bilo v tej dobi interniranih. Po rojstnem jeziku je 200 Srbov, 89 Hrvatov ter 15 Slovencev. Slovenci, od katerih je polovica odličnjakov, so se torej kakor lani tudi letos lepo postavili. Iskreno jim čestitamo na lepem uspehu.

* **Oblastne inšpekcije dela.** Ozemlje Jugoslavije se deli na 10 oblasti inšpekcije dela. Sedeži in oblasti posameznih inšpekcij so: Ljubljana, Maribor, Zagreb, Osijek, Banjaluka, Sarajevo, Split, Niš, Beograd in Novi Sad.

* **Razstava jugoslovanskih časopisov v Mariboru.** Mariborski novinarski klub je sklenil, da priredi razstavo jugoslovanskih časopisov. Razstavljeni bodo vsi časopisi, ki izhajajo v Jugoslaviji v slovenskem, hrvatskem, srbskem, češkem, nemškem in madžarskem jeziku. To bo v Jugoslaviji prva razstava te vrste.

* **Spopadi med socijalisti in dobrovoljci v Somboru.** V nedeljo so imeli socijalni demokrati pred občinsko hišo v Somboru veliko zborovanje, ki so se ga udeležili tudi dobrovoljci in nacijonalisti. Glavni govornik, poslanec Voja Brkić, je vehementno napadal dobrovoljce, češ, da ima večina napačne legitimacije, proti čemur so dobrovoljci energično protestirali. Brkić jim je nato zaklical, da je polovica prisotnih dobrovoljcev pripravljena prodati svoje legitimacije po 1000 dinarjev. In ko je nato še predlagal resolucijo, v kateri se ostro obsoja vlada, ker trpi nacijonalistično gibanje, so dobrovoljci in nacijonalisti prodrli do govorniške tribune, pregnali poslanca Brkića in zapeli državno himno. Nastalo je splošno prerivanje in prerekanje, ki je končalo z razbitjem socijalističnega shoda, nakar so nacijonalisti in dobrovoljci priredili pred občinsko hišo veliko manifestacijo kralju in državi.

* **Davek za neoženjene v Vojvodini?** Ker je Vojvodina znana kot pokrajina zakrknjenih samcev, zato je zdravstveni odsek za Vojvodino sklenil predlagati vladi, da uvede v najkrajšem času davek za neoženjene in za oženjene brez otrok. Davek naj se bi uporabljal za ustanovitev novih zdravstvenih ustanov. Tako je predvideno, da se bodo v Vršcu, Subotici in Veliki Kikindi otvorili zavodi za dojenčke, v Velikem Bečkereku ambulatorij za venerične bolezni, a novosadski bakterijeloški zavod bo znatno razširjen.

* **Iz «Uradnega lista».** «Uradni list» pokrajinske uprave za Slovenijo objavlja v številki 106 pravilnik za izvrševanje predpisov o pobiranju takse na bare, kabarete, varieteje, orfeje, cafés chantants in njim podobne naprave ter razglas o novih cenah za cigaretni papir.

* **Z ljubljanske univerze.** Pokrajinska uprava je imenovala univerzitetnega profesorja dr. Gregorja Kreka za II. podpredsednika izpraševalne komisije za pravno-zgodovinski državni izpit na ljubljanski univerzi.

* **Izpremembe v državni službi.** Državna veterinarska nadzornika Hugon Turk in Viktor Zajc pri oddelku za kmetijstvo v Ljubljani sta pomaknjena v 7. činovni razred. — Absolvirani kemik dr. Krištof Cazafura in inž. chem. Nikolaj Berg, sta sprejeta v začasno državno službo kot provizorna asistenta 10. činovnega razreda; prvi je dodeljen v službovanje k državnemu kmetijsko-kemijskemu zavodu v Mariboru, drugi pa h kmetijsko-kemijskemu zavodu v Ljubljani. — Alojzij Lipužič, kanclist preko sistemiziranega stanja in brez določenega službenega mesta, je imenovan za kanclista na sistemiziranem mestu pri okrajnem sodišču v Brežicah. — Za paznike na moški kaznilnici v Mariboru so imenovani: Ivan Frice, Josip Struger, Fran Rajgl, Anton Pertot, Rudolf Zelzer, Rudolf Marčič, Konrad Struc in Ivan Resnik.

* **Nov odvetnik v Celju.** Odvetniško pisarno je otvoril v Celju, Prešernova ulica 3, g. dr. Alojz Goričan, bivši tajnik finančne prokurature skupno z g. dr. Karlom Laznikom. S tem popravljamo svojo nekdanjo pogrešeno vest, da se je dr. Goričan naselil v Mariboru.

* **Inženjerski izpit** je položil na gozdarski fakulteti v Zagrebu z odliko gospod Jože Štimec iz Ljubljane.

* **Zdravstveno stanje v Ljubljani.** V mestni občini ljubljanski se je v dobi od 1. do 7. oktobra narodilo 28 otrok, umrlo pa je 13 moških in 14 žensk, skupaj torej 27 oseb in sicer: 5 oseb za jetiko, 3 za življensko slabostjo, 1 za zastrupljenjem krvi, 1 za možgansko kapjo, 1 za srčno hibo, 2 za rakom, 10 vsled drugih naravnih smrtnih vzrokov, 2 osebi pa vsled slučajnih smrtnih poškodb. Na nalezljivih boleznih je obolelo pet oseb: 2 na škrlatici, 2 na trebušnem legarju in 1 na griži.

* **Sprejem v vojno akademijo.** Ministrski svet je odobril, da se v nižjo vojno akademijo sprejme letos še 47 gojencev in sicer onih, ki so prestali sprejemni izpit, pa zaradi pomanjkanja prostora niso mogli biti sprejeti.

* **Dijaški naučni izleti. Ministrstvo prosvete** je z okrožnico pozvalo ravnateljstva srednjih šol, da mu sedaj, početkom šolskega leta naznanijo projektirane dijaške ekskurzije tekom šolskega leta. Ministrstvo bo dovoljevalo prispevke za naučne ekskurzije, v kolikor bo to mogoče v okviru proračuna.

* **Redek jubilej.** Usmiljenka sestra Filomena Massi je prošli pondeljek v Kamniku obhajala svojo 90letnico. Rojena je bila leta 1832 v Ljubljani. Leta 1856 je vstopila v zagrebški samostan usmiljenih sester. Delovala je 18 let kot učiteljica, nad 50 let pa je bila prednica v raznih krajih. Sedaj se nahaja v pokoju v Kamniku, še vedno čvrsta in zdrava.

* **Cercle francais v Celju.** Na zadnjem ustanovnem obč. zboru se je sklenilo, da si preskrbi krožek primerne prostore in se izseli iz privatnega stanovanja. Celjska čitalnica je pri odborovi seji sklenila, da dá svoje prostore v knjižnici na razpolago, kjer se bodo prirejali stalni sestanki in bo tudi najpotrebnejše čtivo na razpolago. Od ljubiteljev francoskega jezika je sedaj odvisno, kako bo društvo delovalo.

* **Žensko društvo v Celju** je priredilo v nedeljo dne 8. oktobra na Dečkovem trgu tombolo, ki je uspela zelo dobro. Čisti dobiček v znesku 25.000 kron je namenjen za javno ljudsko knjižnico.

* **Pogreb medicinca Fran Papsta v Krškem.** V torek ob 16. uri so položili v Krškem k večnemu počitku prerano umrlega medicinca Fran Papsta, sina edinca nadrevidenta južne železnice v Ljubljani g. Fr. Papsta. Pokojnik je bil poln mladeniških idealov, navdušen naprednjak in agilen Sokol, zato je razumljivo, da je njegova smrt povzročila težko bol pri njegovih sorodnikih in vseh številnih prijateljih. Kako visoko je bil pri vseh priljubljen, je pričal lep pogreb, katerega se je udeležilo tudi Sokolstvo s svojo godbo. Pevci so pokojniku zapeli v slovo večno lepi «Vigred se povrne» in «Blagor mu». Pogreba so se udeležili tudi zastopniki ljubljanskih akademskih društev, ki so položili na krsto prekrasne vence. Ob odprtem grobu so se poslovili od dragega prijatelja predsednik «Društva jug. medicincev» J. Pirc, zastopnik J. N. A. D. «Jadran» Branko Goslar ter v imenu njegovih številnih prijateljev akademik Josip Kregar. K pogrebu so prispeli tudi številni odposlanci železniških organizacij iz Ljubljane z postajenačelnikom g. Ludvikom na čelu. — Bodi prerano umrlemu ohranjen večni spomin!

* **Ekonomski Savez jugoslovanskih akademikov.** Na iniciativo zagrebškega «Jug. podpornega društva» se bo vršil dne 12. oktobra v Beogradu sestanek delegatov vseh akademskih ekonomskih organizacij v svrho ustanovitve «Ekonomskega Saveza jugoslovanskih akademikov», ki je zamišljen kot federacija vseh naših akademskih ekonomskih institucij v tu- in inozemstvu.

* **Enotna organizacija bančnih uradnikov Jugoslavije.** Uradniki bank in zavarovalnic v Jugoslaviji so bili dosedaj organizirani po pokrajinah tako, da je za Hrvatsko in Slavonijo obstojalo «Društvo bančnih uradnikov», za Srbijo «Savez bančnih, trgovskih in industrijskih uradnikov», za Bosno in Hercegoino» «Organizacija nameščencev denarnih zavodov» za Slovenijo «Društvo uradništva denarnih zavodov» ter za Dalmacijo «Društvo bančnih uradnikov». Tako po pokrajinah raztresene organizacije seveda niso dosegle mnogo uspehov, zato se je pojavila misel stvoriti enotno in edinstveno organizacijo vseh bančnih uradnikov. Temelje tej edinstveni organizaciji je ustvaril Kongres bančnih uradnikov, ki se je vršil dne 4. in 5. junija v Ljubljani. Dne 1. oktobra pa je centralni savez, kojega središče je v Zagrebu, pričel že funkcionirati in upati je, da bodo nadaljnji uspehi mnogo lepši od preteklih.

* **«Theater u. Kasinoverein» v Mariboru,** ki je bil svojčas lastnik mariborske gledališke zgradbe, v kateri sta bila poleg gledališča tudi Kino in restavracija, je bil, kakor znano, pred meseci od pokrajinske uprave razpuščen, ker je prekoračil svoj delokrog kot politično društvo. Proti razpustu je vložil sin slovenske matere dr. Orosel rekurz na notranje ministrstvo in sicer, da bi bolj držalo, v — srbohrvaščini. Vlogo so sopodpisali: zdravnika dr. Ludvik in Robert Frank, industrijec dr. Scherbaum, trgovec s steklom Gustav Bernhard, lekarnar König, veletrgovca Julij Pfrimer in Rud. Kokoschinegg ter neki Jožef Urbaczeg.

* **Pri prireditvi mariborskih nemških akademikov,** ki se je vršila koncem septembra, so — kakor se sedaj izve — sodelovali tudi nemški burši iz Gradca in Celovca. Kaj mislite, kaj bi se zgodilo našim akademikom, ako bi si drznili nastopiti v Gradcu ali Celovcu kot gosti tamošnjih Slovencev!

* **V 16 minutah iz Novega Sada v Beograd.** Aeroplan pariškega filmskega podjetja Gaumont, ki je bil zaradi nevihte ostal nekoliko dni v Novem Sadu, se je dvignil v četrtek v smeri proti Beogradu v višavo 1800 metrov ter je z brzino 280 kilometrov dospel v šestnajstih minutah v Beograd.

* **Zapiranje kabaretov v Sarajevu.** Kakor poročajo iz Sarajeva, je pokrajinska uprava na podlagi odredbe ministrstva notranjih zadev omejila vse kabarete, varieteje in bare z ozirom na potrebo varčevanja in pobijanja luksusa. Vsa ta zabavišča se morajo zapirati ob enajstih, vršiti pa se smejo v njih samo koncerti.

* **Ruski begunec,** doktor prava, bivši odvetnik v Odesi, ki živi ta čas v Ljubljani v veliki bedi, bi se rad vrnil na svoj dom v Besarabijo. Da se mu omogoči povratek, prosi usmiljena srca, da mu pomorejo z malim posojilom, ki ga vrne takoj, čim se vrne na svoje posestvo. Naslov je na razpolago v našem uredništvu.

* **Zastrupljenje z gobami.** Pred par dnevi si je neka družina v Murski Soboti pripravila za večerjo gobe. Kljub temu, da so bile prav izvrstno pripravljene, niso mogli vseh pojesti in ker se jih je gospodinji zdelo škoda stran vreči jih je ponudila neki nadučiteljevi družini, ki jih je z veseljem vzela. Pri vsaki navedenih družin je jedlo gobe po troje oseb. Kmalu na to je nastopila pri prvo imenovani družini zastrupitev. Napadli so jih močni krči, začeli so močno bljuvati. Isto se je kmalu na to pojavilo pri nadučiteljevi družini. Ker jih nadučitelj slučajno sam ni jedel in ker se je hitro zavedel opasnosti slučaja, je urno klical za obe družini zdravnika, ki je takoj prihitel in rešil družini gotovega zastrupljenja. Gospodinje, imejte pri nabiranju ali kupovanju gob več previdnosti!

* **Usodepolna šala.** Pop Marković se je z Grubišnega polja vračal domov. Na potu se mu je snelo kolo od voza, tako da ni mogel nadaljevati vožnje. Z njim je bila njegova služkinja. Pop je sklenil, da se vrne v Kulmerjevo graščino. Potrkal je krepko na vrata ter glasno zaklical «Odprite!» Grof Kulmer pa ni hotel odpreti, misleč, da so zunaj razbojniki, marveč je zapretil, da bo streljal. Pop Marković je odgovoril: «Streljaj, a nas je mnogo!» Nato je grof začel streljati. Popova služkinja je ostala na mestu mrtva, pop sam pa je težko ranjen.

* **V stanovanju ponesrečila** je 75letna Marija Benčina, ki je stanovala v hiši mesarja Resmana v Vevčah. Podrl se je namreč strop njenega stanovanja. Stara ženica je dobila pri tem tako težke poškodbe, da je kmalu nato v bolnici umrla. Strop se je bil že preje enkrat vdrl, vendar takrat nikogar ni bilo v stanovanju.

* **Napad na carinskega uradnika.** Te dni je izvršil dosedaj neznan zločinec drzen napad na nekega carinskega uradnika v Splitu. Napadalec je carinika polil najprej s črnilom in ga nato toliko časa pretepal, da se je uradnik onesvestil. Nato mu je pobral 400.000 Din, ki jih je imel carinik pri sebi ter izginil brez sledu.

* **Samomor upravnika topčiderske ekonomije.** Veliko senzacijo je v pondeljek zjutraj vzbudil samomor upravnika državne topčiderske ekonomije, Milana Grkoviča. Ustrelil se je z lovsko puško in še istega dne podlegel ranam. Kakor znano, so na topčiderski državni ekonomiji vladale velike nerednosti, o čemer se je razpravljalo tudi že v skupščini. Glavna kontrola je nato odredila preiskavo, ki je prišla na sled velikim manipulacijam upravnika in nekaterih uradnikov, s katerimi je bila država oškodovana za preko 750.000 Din. Proti upravniku Grkoviču, knjigovodji Veselinoviču in uradniku Gjurgjeviču je bila zato na podlagi preiskave izdana kazenska ovadba. Iz strahu pred aretacijo pa se je upravnik Grković v pondeljek ustrelil. V njegovem stanovanju je našla policija pismo, v katerem priznava primanjkljaj, a dolži nereda in njegove smrti samo Veselinoviča in Gjurgjeviča.

* **Aretacija nevarnega uzmoviča.** Ljubljanska policija je aretirala v pondeljek komaj 17 let starega potepuha Matka Rasberger, ki je ukradel nekemu prodajalcu sladoleda 500 kron. Dasi je še mladoleten, ima aretiranec na vesti že celo vrsto tatvin, ki jih je izvršil poleti v ljubljanskem bazenu Koleziji.

* **Tihotapci naše valute.** Na meji pri Somboru je bila te dni aretirana cela tihotapska družba, ki je izvažala velike vsote naše valute na Madžarsko. Člani te družbe so bili oddani sodišču ter bodo strogo kaznovani.

Objave

* *Razpisana zdravniška mesta.* Pri zdravstveni upravi okraj. glavarstva v Mariboru je razpisano mesto zdravstvenega nadzornika, ki bo poverjen z dolžnostmi ravnatelja splošne bolnice v Mariboru, pri vodstvu javne bolnice v Celju pa mesto asistenta za kirurgični oddelek. Interesenti se opozarjajo na razpis v «Uradnem listu».

* *Vrtnarsko razstavo prirede ljubljanski trgovski vrtnarji* v dneh 21. — 25. t. m. v jahalnici na Bleiweisovi cesti. Razstavile se bodo dekorativne rastline, cvetlice rezane in v posodah, umetno vezenje in pletenje ter drugo. Ljubiteljem flore se bo nudila lepa prilika, ogledati si najlepše stvarstvo narave, lepe cvetlice. Pred več kot tridesetimi leti se je vršila v Ljubljani zadnja cvetlična razstava. Dolgo vrsto let je trajala stagnacija v tem oziru. Mlade moči so sedaj na delu, da zopet oživijo zanimanje za prelepo vrtnarsko panogo. Tej razstavi bodo sledile še druge, kar bo posebno na mladino uplivalo. Ljubezen do narave in cvetlic plemeni človeka. Vstopnina znaša 5 dinarjev za osebo, za dijake in vojaštvo je določena polovična vstopnina. Zadnji dan razstave je določen za šolsko mladino, katera se udeleži razstave korporativno v spremstvu učiteljstva. Čisti dobiček je namenjen v prid mestnih ubožcev.

* *Za prvi letnik srednje kmetijske šole v Mariboru* se potrebujejo honorarni učitelji (profesorji) za sledeče predmete (v oklepaju je navedeno število tedenskih ur v prvem odnosno drugem semestru): slovenski in srbohrvatski jezik (2 — 2), tuji jezik (francoski ali nemški, izbira učenec, 2 — 2), geografija (2 — 2), matematika (3 — 3), fizika z meteorologijo (4 — 2), kemija z agrokemijo (4 — 4), zemljemerstvo (0 — 2), risanje (3 — 2), mineralogija s pedologijo (2 — 2), botanika (3 — 2), zoologija (3 — 1), narodna ekonomija (0 — 2), stenografija (neobligatno 1 — 1), petje (neobligatno 1 — 1). Gg. profesorji, ki bi mogli in hoteli predavati svoje predmete v navedeni šoli, naj to nemudoma javijo pismeno direkciji srednje kmetijske šole v Mariboru (vinarska šola).

* *Državni policijski nameščenci* v Mariboru se tem potom najlepše zahvaljujejo vsem onim, ki so pripomogli s svojim sodelovanjem k tako lepemu uspehu svojega večera, zlasti cenjenim damam, ki so sodelovale pri prodaji cvetlic, gospodu trgovcu Mihaelu Vahtarju v Mariboru, ki je brezplačno okrasil dvorano, gg. godbenikom in pevcem «Drave» ter sploh vsem svojim prijateljem. Odbor.

* *«Bralno društvo» in «Sokol»* v Mengšu priredita v nedeljo, dne 15. oktobra ob 18. uri vinsko trgatev v vseh prostorih Sokolskega doma. Sodeluje godba na lok in domače pevsko društvo. Vabi se k obilni udeležbi.

* *Za Družbo sv. Cirila in Metoda* je nabrala vesela družba Ptujčanov v gostilni g. Antona Korenjaka pri Sv. Barbari v Halozah znesek 40 Din. Iskrena hvala!

* *Banka Slavija v Ljubljani* je tudi letos podarila 400 kron društvu vpokojenega učiteljstva Slovenije. — Za blagi dar se ravnateljstvu prav iskreno zahvaljuje — odbor vpokoj. učit. društva Slovenije.

* *Sprejemanje bolnikov v Topolščici začasno ustavljeno.* Vsled potrebnih adaptacij zdraviliških objektov v Topolščici je Zdravstveni odsek za Slovenijo odredil ,da se sprejemanje novih bolnikov v sanatorij do nadalje ustavi.

* *Za slepe.* Podporno društvo slepih v Ljubljani prosi p. n. učiteljstvo, vse šoloobvezne in njih roditelje, naj radi in često segajo po šolskih zvezkih, ki nosijo znamko «v korist podpornemu društvu slepih». Tudi trgovci naj se potrudijo, da jih imajo vedno v zalogi. Te zvezke izgotovljuje le tvrdka Anton Janežič v Ljubljani, Sv. Florijana ulica št. 14.

* *Ameriška moka v Ljubljani.* Tvrdka Šarabon v Ljubljani je dobila ameriško moko fine kakovosti in jo bo prodajala po 23 kron za en kilogram.

* *Avtomobilski promet Škofja Loka - Železniki.* Zaradi elementarnih nezgod v Sorški dolini se je morala prekiniti na avtomobilski progi iz Škofje Loke v Železnike vožnja od Selc v Železnike. Kakor nam poročajo, pa obratuje avto tudi nadalje od kolodvora Škofja Loka do Selc in sicer po dosedanjem voznem redu. Odpade le vožnja od večernega vlaka v Selce. Pričakovati je, da bo redni promet do Železnikov zopet vzpostavljen začetkom prihodnega tedna.

* *Cirkus Drina.* Danes se vršite rokoborbi Tom Sayer - Popović in Stokić - Semić, dalje amerikanski «Keč in Keč» Efendi - Don Rozana in angleški boks De Marko Petri - Sturman. — Popoldne ob 4. dijaška predstava ob znižanih cenah.

Borza

Zagreb, *devize:* Dunaj 0.085 — 0.09, Berlin 2.15 — 2.45, Budimpešta 2.40 — 2.70, Milan 270 — 274, London 276.50 — 281.50, Newyork 62.50 — 63.50, Pariz 478.50 — 483.50, Praga 223.50 — 226.50, Švica 1180 — 1190, Varšava 0.77, *valute:* dolar 61.50 — 62.50, avstr. krone 0.085 — 0.091, češke 220.50 — 223.50, levi 40, drahme 169, madž. krone 2.375 — 2.675, marke 2.25, leji 39 — 41, lire 266 — 270. Trg. obrtna banka 60 — 62. Brodska banka 62.50 — 65. Hrvatska eskomptna banka 162 — 163. Jadranska banka 400. Jugoslovenska banka 99.75 — 101. Ljubljanska kreditna banka 200. Slavenska banka 104 — 107. Praštediona 1070 — 1075. Rečka pučka banka 89. Slovenska eskomptna banka 175. Srpska banka 150 — 151. Eksploatacija drva 105 — 115. Dubrovniška parob. družba 1225. Goranin 125. Narodna šumska industrija 88 — 94 Slavonija 102 — 105. Ljubljanske strojne tovarne 165. Trboveljska premog. družba 290.

Beograd, *devize:* London 277 — 280.5 Budimpešta 2.50 — 2.53, Pariz 480 — 482, Newyork 62.50 — 63.50, Curih 1130 — 1180, Milan 270 — 274, Praga 223.50 — 226.50, Dunaj 0.083 — 0.0876, Bukarešt 38.45 — 40.45.

Dunaj, *devize:* Zagreb 279.75 - 280.25, Beograd 1119 — 1121, Berlin 27.60 — 27.90, Budimpešta 28.70 — 28.80, London 326.600 — 327.200, Milan 3136 — 3144, Newyork 73.725 — 73.875, Pariz 5564 — 5576, Praga 2547 — 2553, Sofija 468.50 — 469.50, Varšava 7.20 — 7.30, Curih 137.85 — 138.15, *valute:* dolarji 73.300 — 73.600, levi 453 — 457, marke 27.75 — 28.75, funti 326.100 — 327.100, franc. franki 5505 — 5535, lire 3102.50 — 3107.50, dinarji 1104 — 1108, poljske marke 7 — 7.30, rom. leji 454 — 456, švicarski franki 13.690 — 13.750, češke krone 2535 — 2545, madž. krone 28.70 — 28.80.

Praga, *devize:* Berlin 0.95 — 1.15, Curih 561 — 564, Milan 127.25 — 128.75, Pariz 226 — 227.50, London 131.25 — 132.75, Beograd 43.75 — 44.25, Sofija 18.67 — 19.07, Dunaj 0.0337 — 0.0437, Varšava 0.22 — 0.33, Budimpešta 1.10 — 1.20, *valute:* n. marke 1.20 — 1.40, švic. franki 559 — 562, lire 126.25 — 127.75, franc. franki 225 — 226.50, dinarji 43.25 — 43.75, levi 18.67 — 19.07, avstr. krone 0.0337 — 0.0437, poljske marke 0.22 — 0.32, madž. krone 1.10 — 1.20.

Curih: Berlin 0.1950, Newyork 535, London 23.69, Pariz 40.40, Milan 22.80, Praga 18.35, Budimpešta 0.21, Zagreb 2.0375, Sofija 3.45, Bukarešta 3.42, Varšava 0.0550, Dunaj 0.0075, avstr. krone 0.00⁷/₈.

Berlin: Italija 11.161 — 11.189, London 11.785.25 — 11.814.75, Newyork 2596.75 — 2603.25, Pariz 19.875.10 — 19.924.90, Švica 49.338.25 — 49.471.75, Dunaj 3.48 — 3.52, Praga 8689.10 — 8710.90, Budimpešta 104.86 — 105.14.

Odgovorni urednik Fr. Brozovič.
Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra».
Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Priporoča se spedicija
R. RANZINGER
Ljubljana — Jesenice. 33

Vremensko poročilo

Ljubljana, 11. oktobra 1922. Ljubljana 306 m nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavine mm
Ljubljana .	7.	764·9	10·0	vzhod	oblačno	5·2
Ljubljana .	14.	764·1	12·8	„	več obl.	—
Ljubljana .	21.	765·4	11·0	brezvetra	oblačno	—
Zagreb . .	7.	758·7	10·0	„	dež	1·0
Beograd . .	7.	758·7	10·0	„	oblačno	1·0
Dunaj . .	7.	764·4	7·0	sev. vzh.	dež	13·0
Praga . .	7.	763·5	6·0	„	„	2·0
Inomost . .	7.	764·1	7·0	brezvetra	oblačno	—

V Ljubljani barometer nestan., temperatura nizka. Solnce vzhaja ob 6·12, zahaja ob 17·20

GABRIJELA ZAPOLSKAJ

Ljubezen na počitnicah

Roman.

V Tuskini garderobi so se po predstavi sešli Poržicki, Tuska, Šnapsja in Martin. Poržicki je nosil na vratu svoj venec in se je zadovoljno smehljal.

«No..., a sedaj se preoblečem, in potem v dvorano.»

Na podstavku so stale čašice konjaka, ki jih je Poržicki naročil iz slaščičarne, in slaščice.

Tuska, srečna, da se je vse dobro izteklo, je izpila čašico do dna. Tudi Poržicki je sledil njenemu zgledu.

Skozi odprto okno je bilo slišati, kako šumlja potok preko kamenja, svež, hladen veter je vel od gorâ. Cvetje je razširjalo izredno oster vonj.

Tuska je iztrgala iz svojega šopka par tuberoz in nekaj žoltih lilij in jih je dala Šnapsji.

«Hvala, gospa!» se je poklonila igralka in je vtaknila cvetke za pas.

Tuska je čitala napis na traku Poržickega:

«Velikemu umetniku — čestilci.»

«Kako ljubeznivo!» je vzkliknila.

Poržicki se je namrdnil: «Lahko bi bili izbrali kaj lepšega!»

Šnapsja, ki si je v tem hipu nalivala konjak, je pripomnila: «Morda ni tukaj dobiti lepšega!»

«Morda.»

Odprla so se vrata. Prišla sta dva gospoda od odbora: s sladkima obrazoma sta se zahvaljevala Tuski in sipala nanjo pohvalo... Še nikdar se ni čutila Tuska tako srečno in zadovoljno kot sedaj...

Potem so se razšli.

Šnapsja je spremila Tusko v svojo sobo, da se ondi preobleče. Tuskina večerna toaleta je bila že razprostrta po naslanjačih.

«Tako, gospa; tu imate kremo, puder, vodo, kolonjsko, škarje, zaponke...»

Tuska se je začela ozirati po tem provizornem domu igralkinem.

Z zlatimi nitmi izvezeni čipkasti prtički, šopki v okusnih kmečkih vasah, lepa vonjiva postelj, pokrita z vijoličasto svileno odejo, na mizici srebrni toaletni predmeti, cela vrsta kasetk in škrinjic in nad vsem diskreten vonj rož, pomešan s «treflé incarnatom» — vse to je izpreminjalo to običajno hotelsko sobo v prijetno domačo gnezdo.

Na pisalni mizi so stale fotografije Poržickega v različnih kostumih v okvirjih in brez okvirjev ter zataknjene v plišast paravan. Na nekaterih so se črnili podpisi, ki jih pa Tuska v naglici ni mogla čitati. Med temi fotografijami je opazila Tuska tudi sliko dražestne deklice, čije obraz je res spominjal Pite.

«To je moja Ama,» je rekla Šnapsja. «Umrla je pred dvema letoma,» je pristavila z vzdihom po kratkem molku.

Nekaj časa sta molčali obe, njune misli pa so se sukale okoli istega predmeta...

«Zakaj se ni poročil z vami?» je vprašala Tuska nenadoma.

«Nisem zahtevala tega.» Igralka je nekoliko pomislila, potem je pristavila:

«Morda bi bil to storil... pozneje... zaradi otroka... Ali Ama je umrla.»

Tuska se je spomnila ženske v hotelu, ki je jokala in izpraševala: «A kaj bo z otrokom?»... «Ne!» je odgovorila končno odločno — «ne ne bi se bil poročil!»

«Odkod veste to?»

«Vem!»

Ženska rahločutnost ni dala Tuski, da bi povedala Markowski v obraz: razen te Ame je še neka druga «Ama» — daleč kje za drugimi kulisami.

«Saj v splošnem je jako dober človek. Zelo rad je imel otroka. Ko je bila večja, jej je prinašal barv, učil jo je risati, dosti se je brigal zanjo. In ko je umrla, mi je napisal dolgo, prisrčno pismo.»

«A, ko je umrla, ga ni bilo poleg?»

«Ne, bil je drugje angažiran. Takrat sem bila sama.»

Kakor svinec so podle te besede v to vonjivo gnezdece; in postalo je prazno in hladno.

Šnapsja je stala pri vratih z roko na kljuki, lepa, slikovita, — oči velike, izrazite; te oči so govorile o celem življenju — tužnem in težkem življenju.

«Veste, gospa,» je nadaljevala, «kaj mi je bilo najhuje, ko je dete umrlo? — Misel, da je morda njegova smrt kazen za to, kar imenuje svet krivdo... Krivda... Saj razumete? Baje je to samo predsodek. Ampak me iz boljših krogov imamo pač tako naziranje v krvi in se ga ne moremo osvoboditi. Včasih mu pravijo ljudje... greh!...»

Tusta je vztrepetala.

«Grem sedaj k Piti, popolnoma sama je,» je rekla igralka in je ostavila sobo.

Tuska je začela preoblačiti se. Mučne misli so jej švigale po glavi.

Spomnila se je one viharne noči, ko je Pita ležala z obolelim grlom. Na čem je Ama umrla? Morda na difteriji? Morda se je tudi tako začela njena bolezen...

Kako hitro je prišlo vse to! V par tednih je zašla v povsem drugačno življenje in je postala druga. Igra na odru, sedi v igralkini sobi in je zaljubljena v igralca.

Kako daleč je Warecka ulica! Kako daleč!

Medtem ko je Tuska pregledovala Šnapsjine toaletne priprave, je morala konstatirati, da imata svetska dama in igralka prav mnogo skupnih potreb. Razloček je le, da dama vse pripomočke boječe skriva, medtem ko jih ima igralka kar vidno razstavljene in zavzemajo pri njej častno mesto.

«Z vsem je tako!» si je mislila Tuska, medtem ko je gledala razpostavljene slike. «Jaz nisem imela poguma, da bi javno postavila fotografijo Poržickega. Tukaj pa stoje vse naokrog. Kdo ima prav, drugi ali jaz?»

Še drugo vprašanje jo je grizlo:

«Ali ga še vedno ljubi?»

Nenadoma jej je obstal pogled na ostankih traku in zlatih res v košarici; vse je bilo prav isto kakor trak na vencu Poržickega, ki so ga mu pred kratkim poklonili njegovi «čestilci».

Ta venec je bil torej od Šnapsje. Hotela mu je napraviti veselje in zadostiti njegovemu samoljubju. V svoji rahločutnosti je storila to anonimno, da bi mu ne bilo treba biti hvaležen.

Torej ga še ljubi.

Silno otožna se je ozrla Tuska naokrog po sobi, kjer je vsak predmet zase govoril o veliki, prisrčni in zvesti vdanosti.

Nekdo je potrkal na vrata.

«Ste že gotova? Ali smem notri?» se je zunaj oglasil Poržicki.

Tusak je vztrepetala. Za nobeno ceno bi ga ne pustila sedajle noter. Čutila je, da bi jo poljubljal in bi se mu ne mogla ustavljati. Ampak tu, v tej sobi, pred fotografijo umrlega otroka, sredi te atmosfere, prepojene od zvestobe Šnapsjine, je to nemogoče, nemogoče!...

Stopila je na hodnik, ogrnjena v pelerino. Stal je v fraku z belo kravato pred njo; bil je impozanten. V gumbnici je imel zataknjeno tuberožo.

«Zakaj mi niste odprli, gospa? Saj ste bil že oblečeni.»

«Ne še popolnoma.»

Zaklenila je vrata in vtaknila ključ v mošnjiček od črnega brokata... Preko njegovega obraza je šinila senca nejevolje.

«Ali niste ničesar pozabili?» je vprašal topo.

«Ničesar! Pojdiva!»

Pogledala sta si v oči. Tuska je začutila, kako prehaja fluid magnetičnih udarcev iz njegovih oči v njene zenice. Urno se je okrenila in začela iti po koridorju.

Zaslišala je šepet za seboj: «Prav nič dobri niste!»

Delala se je, kakor da ga ne sliši. Mimogrede se je ozrla v zrcalo. In lahko je bila zadovoljna sama s seboj. V svoji črni, z lesketajočimi se bleščicami pošiti obleki, s snežnobelimi rameni, z zlatimi, rahlo nakodranimi lasmi je bila slična cvetici, ki vzbuja pohlep in hrepenenje po ljubezni. Pri vhodu dvorane se je sešla z Markowsko in Pito. Mati in hči sta se izpopolnjevali v zmagoslavju ženske lepote. Občinstvo v prenapolnjeni dvorani se je občudovaje umikalo.

«Krasno!» je bilo slišati naokrog.

Poržicki je s ponosom zrl na vse te izjave priznanja, svoje tovariše in tovarišice, zbrane v kotu dvorane, je pogledal, kakor bi hotel reči:

«Poglejte! To je moje! Kaj pravite k temu?»

Pogledi iz kota so mu odgovarjali: «No... no... prav... Čestitamo!»

Orkester je zaigral polko. Od vseh strani so se približali plesalci, a Tuska je odgovarjala: «Ne plešem polke!»

Poržicki je sedel poleg nje ter je dejal z obrazom zmagovalca: «Jaz plešem z milostivo.»

«Kako? Vse?»

«Da!»

«Ali to ne gre!»

Poržicki se je zasmejal.

«Gre! Vi mi storite to, gospa?»

Markowska je skomizgnila z rameni: «Neumnost! To lahko kompromitira gospo.»

Poržicki je takisto zmajal z rameni.

«Gospa Tuska je vzvišena nad takimi stvarmi.» je dejal, «... ali ni res?»

Pogledal jej je v oči s pogledom, ki je bil o njem prepričan, da se mu ne bo mogla ustavljati... «Samo z menoj?...»

«Samo z vami!»

Šnapsja je zmajala z glavo.

«Ne delate prav, gospa!... Z njim treba postopati drugače!...»

«Prosim te, bodi tiho!» se je obrnil k njej Poržicki. Bil je ves srečen. Opazil je namreč, da je nastala med moškimi mala revolucija: «Kako, da tako lepa in elegantna Varšavljanka ne pleše?...»

«To je moje... moje!...» so govorile igralčeve oči.

V dvorani, ki so jo kakor kletke, obdajale ložne ograje, so se sukali številni pari. Nekaterim plesalkam je lil po obrazu pot, pomešan s pudrom, ali skakale so, skakale, toneče v objemu moških.

Po ložah je sedela gospoda, ki ni plesala, in si je skozi lornjete ogledovala plešoče pare. Med njimi se je ponašala tudi obitelj Warchlakowskih.

V kolikor so se poživili tekom tednov pljuča, živci in duše v osvežujočem gorskem zraku Tatre, vse to se je zopet izgubilo tega večera na tem trgu ničemernosti.

Ko je godba zaigrala valček, je vprašal eden izmed igralcev Tusko:

«Ne plešete, milostiva?»

Tuska ni vedela, kaj bi odgovorila.

«Milostiva bo plesala sedajle,» se je oglasil namesto nje Poržicki, naklonil se jej je in jo objel okoli pasu. Črno oblečena lepa blondinka, ki se je doslej vsem odrekla, a je sedaj v objemu svojega partnerja z odra vzplavala po dvorani, je vzbujala senzacijo. Pari so prenehali sukati se, po ložah so lornjetirali, šepetali, se smehljali, vstajali.

Tuski je bilo, kakor da pleše po razpaljenem cvetju. Prijetno jej je bilo in hkratu se je sramovala. Sama ni vedela, kaj se godi z njo. Hipno se jej je zdelo, da so jej zrasla krila, ki jo nosijo naokrog, a iznova zopet odpadajo, in vleče jo k tlom.

Poržicki je uvaževal efekt, ki ga je dosegel; peljal je svojo damo na mesto, kjer je sedela Pita.

«Sedaj... lahko milostiva pleše, s komur jej drago,» je dejal s pokroviteljskim nasmehom.

In Tuska je plesala... plesala neprestano. Vseh moških se je polotilo živo hrepenenje, da bi zaplesali s «črnooblečeno damo, ki ima tako lepa ramena»...

(Dalje prihodnjič.)

Francoski krompir

100 kg Frs. 21·— franko Jesenice, plačljivo proti oddajnim dokumentom, akreditiv v Ljubljani, nudi

J. LAVRIČ & CIE.

Strasbourg, 1, rue de la pierre large, brzoj. naslov „Slovenia“.

3505

Knjigovodja in bilancist

popolnoma samostojna moč, vešč amerikanskega knjigovodstva, **se išče za cinkarno Celje.** Nastop službe takoj.

3497

Zahvala. 3509

Za izražena sočutja povodom nenadne smrti naše nad vse ljubljene, nepozabne matere

Marije Gostiša

posestnice na Kalcih

se tem pótem zahvaljujemo najtopleje. Predvsem se zahvaljujemo vsem, ki so jo spremili na njeni zadnji poti k večnemu počitku, častiti duhovščini in darovalcem prekrasnega cvetja.

Ostali žalujoči otroci.

Gor. Logatec, dne 6. oktobra 1922.

Slavenska banka

d. d.

podružnica Ljubljana

preje Jugoslovanska Union-Banka

ZAGREB **BEOGRAD**

Bjelovar, Brod n./S., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona, Kranj, Maribor, Monoštor (Baranja), Murska Sobota, Osijek, Rogaška Slatina, Sombor, Sušak, Sabac, Sibenik, Škofja Loka Velikovec, Vršac.

Agencija: Buenos Aires (Argentina).

AFILIACIJE:

BUDAPEST: BALKAN BANK R. T.
SPLIT: JUGOSLAVENSKA INDUSTRIJSKA BANKA.
WIEN: BANKHAUS MILAN ROBERT ALEXANDER.

Delniška glavnica in rezerve ca. K 200,000.000

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje. 29

Delniška glavnica: K 20,000.000·—

SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA

Rezervni zakladi: K 6,500.000·—

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica štev. 1. 1478

PODRUŽNICE: Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Telefoni št. 146, 458
Brzojavke: ESKOMPTNA